

Koncepcji Północnego Szlaku Rybackiego wraz z utworzeniem Centrów Promocji i Edukacji

Mimo, że turystyka kulturowa jest jedną z najstarszych dziedzin turystyki, sięgającą starożytnych Greków i Rzymian, zainteresowanie podróżami kulturowymi rośnie w Polsce dopiero od niedawna. Pojęcie to definiuje się bardzo różnie, co wynika z rozmaitych ujęć definicji kultury. Jedną z bardziej kompleksowych jest ta zaproponowana przez Mikosa von Rohrscheidta: "Nazwą turystyki kulturowej możemy określić te wszystkie grupowe lub indywidualne wyprawy o charakterze turystycznym, w których spotkanie uczestników podróży z obiektami, wydarzeniami i innymi walorami kultury wysokiej lub popularnej albo powiększenie ich wiedzy o organizowanym przez człowieka świecie otaczającym jest zasadniczą częścią programu podróży lub stanowi rozstrzygający argument dla indywidualnej decyzji o jej podjęciu lub wzięciu w niej udziału" [Mikos von Rohrscheidt 2008].

Często spotykanym przykładem ilustrującym dziedzictwo kulturowe jakiegoś obszaru są szlaki kulturowe. Zgodnie z Puczko i Ratz „szlak kulturowy to szlak tematyczny, posiadający jako swój punkt ogniskujący walor kulturowy lub element dziedzictwa kulturowego, przy czym kluczową rolę odgrywają w nim atrakcje o charakterze kulturowym [Puczko, Ratz 2007]. Szlaki kulturowe korzystają nie tylko z najpopularniejszych i najważniejszych dla kontynentu i kraju miejsc, ale coraz częściej ich przedmiotem jest dziedzictwo regionów lub lokalne dziedzictwo.

Według dokumentacji urzędów marszałkowskich w Polsce mamy obecnie około 350 szlaków kulturowych (wirtualnych i materialnych), w tym 21 międzynarodowych, 13 ponadregionalnych [Gaweł 2011]. Najliczniejszą grupę stanowią szlaki regionalne o bardzo różnych standardach. Potrafią bardzo dobrze funkcjonować jako rozpoznawalne wirtualnie i w terenie szlaki materialne z bogatym programem kulturalnym, a są i takie, których istota sprowadza się opracowanej listy obiektów. Raporty z audytów szlaków pokazują, że wiele z tych błędów można uniknąć, jeśli szlak już od etapu planowania będzie koordynowany i zarządzany przez dobrze zorganizowaną strukturę [Gaweł 2011].

W poniższej tabeli wymieniono szlaki kulturowe o randze co najmniej regionalnej, które przebiegają np. przez województwo pomorskie.

Tabela 1. Szlaki kulturowe w województwie pomorskim o randze co najmniej regionalnej. Źródło: Gawęł 2011.

NAZWA SZLAKU	ZASIĘG	RANGA
Droga św. Jakuba Via Regia	podkarpackie świętokrzyskie opolskie małopolskie śląskie pomorskie dolnośląskie	międzynarodowy Europejski Szlak Kulturowy
Szlak Cysterski, w tym Pomorski Szlak Cysterski	dolnośląskie kujawsko-pomorskie lubuskie łódzkie małopolskie opolskie pomorskie śląskie świętokrzyskie wielkopolskie zachodniopomorskie	międzynarodowy Europejski Szlak Kulturowy
Europejski Szlak Gotyku Ceglanego	kujawsko-pomorskie zachodniopomorskie pomorskie warmińsko-mazurskie mazowieckie	międzynarodowy Szwecja Dania Niemcy Litwa Łotwa Estonia
Wiślana Trasa Rowerowa	kujawsko-pomorskie lubelskie małopolskie mazowieckie pomorskie śląskie świętokrzyskie	ponadregionalny
Szlak Latarni Morskich	pomorskie zachodniopomorskie	ponadregionalny
Szlak Zabytków Hydrotechniki	pomorskie	regionalny
Szlak Zamków Gotyckich	pomorskie	regionalny
Szlak Bursztynowy	pomorskie	regionalny

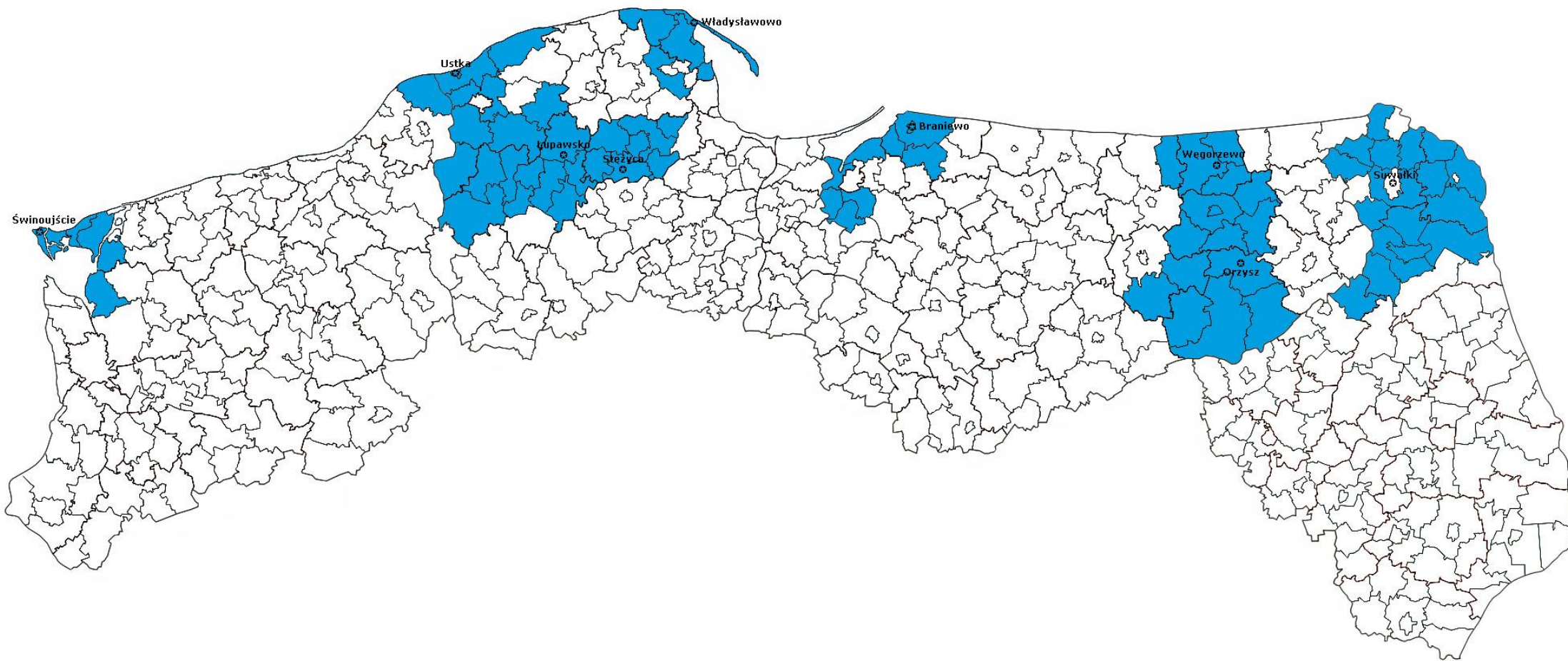
Północny Szlak Rybacki

Północny Szlak Rybacki jako szlak kulturowy byłby pierwszym tego typu przedsięwzięciem w regionie i prawdopodobnie w całej Polsce. Jak dotąd nie istniał jeden produkt łączący obiekty i wydarzenia kulturalne związane z rybactwem na skalę kilku województw. Inicjatorami, a także instytucjami spełniającymi rolę koordynującą i zarządzającą

szlakiem jest 10 lokalnych grup rybackich działające na terenie województwa pomorskiego, zachodniopomorskiego, warmińsko-mazurskiego i podlaskiego.

- Północnokaszubska Lokalna Grupa Rybacka
- Słowińska Lokalna Grupa Rybacka
- Lokalna Grupa Rybacka „Kaszuby”
- Lokalna Grupa Rybacka „Pojezierze Bytowskie”
- Lokalna Grupa Działania „Mazurskie Morze”
- Lokalna Grupa Rybacka „Zalew Wiślany”
- Lokalna Grupa Rybacka „Zalew Szczeciński”
- Lokalna Grupa Rybacka „Wielkie Jeziora Mazurskie”
- Lokalna Grupa Rybacka „Pojezierze Suwalsko-Augustowskie”.
- Lokalna Grupa Rybacka Pojezierze Olsztyńskie.

Ich obszar działania determinuje zatem zasięg Północnego Szlaku Rybackiego, co oznacza, że wszystkie obiekty i wydarzenia na szlaku odbywałyby się na obszarze pokazanym na Rycinie nr 1.

Ryc.1. Obszar działania lokalnych grup rybackich, współpracujących w ramach tworzenia Północnego Szlaku Rybackiego (niebieski kolor). Sygnaturami gwiazdki oznaczono proponowane lokalizacje Centrów Promocji i Edukacji.

Zakres tematyczny szlaku.

Silne akcentowanie tematykacji szlaku jest jego bardzo istotną cechą, będącą jednym z kryteriów przesądających o jego sukcesie ekonomicznym [Mikos von Rohrscheidt 2009]. Warto w tym miejscu przypomnieć różnicę pomiędzy terminami stosowanymi często zamiennie w języku polskim: rybołówstwo i rybactwo. Rybołówstwo jest działalnością, ograniczającą się tylko do eksploatacji żywych zasobów wód otwartych. Pojęcie rybactwa obejmuje znacznie szerszy zakres aktywności związanych nie tylko z połowami, ale z gospodarowaniem żywymi zasobami wód. Obecnie również na morzach wobec zagrożenia wyginięciem wielu populacji ryb morskich, stosuje się nie tylko zabiegi ograniczające połowy, ale działa się na rzecz ochrony ekosystemów, w których te populacje żyją. Wiele aspektów rybactwa wiąże się zatem ściślej z hydrobiologią, ekologią populacji i sozologią, czyli nauką o ochronie środowiska.

Biorąc pod uwagę tak zdefiniowane rybactwo, szlak kulturowy obejmowałby następujące tematy:

- Tradycja i historia rybactwa
- Rybołówstwo morskie i śródlądowe
- Akwakultury, w tym wylęgarnictwo
- Ichtiologia i ekologia środowisk wodnych
- Tradycyjne kulinaria rybne
- Tradycyjne Rybactwo Jeziorne na Mazurach
- Historia, tradycja i współczesność rybołówstwa morskiego na zalewie Wiślanym,
- Historia polskiego rybołówstwa dalekomorskiego,
- Wędkarstwo i Tradycyjne Rybactwo Jeziorowe na Mazurach,
- Rybactwo i tradycje szkutnicze Pojezierza Suwalsko-Augustowskiego
- Współpraca lokalnych producentów oraz promocja lokalnych produktów i usług

Typy obiektów proponowanych do włączenia w „Północny Szlak Rybacki”.

Trzymając się wcześniej wymienionego zakresu tematycznego, do szlaku zostałyby włączone następujące obiekty:

- Dziesięć Centrów Promocji i Edukacji utworzone na potrzeby koordynacji i wzbogacenia oferty;
- Muzea, izby muzealne i ekspozycje na temat tradycji rybołówstwa, a wśród nich Muzeum Rybołówstwa w Helu, regionalne muzea w Pucku, Kartuzach, Bytowiu i Klukach, Muzeum Wigier w Starym Folwarku oraz wystawa „Historia i tradycje rybactwa” w Czerwonym Folwarku,

- Gospodarstwa rybackie, kutry i łowiska specjalne, gdzie odwiedzający mieliby możliwość zakupu świeżych ryb, obserwacji tradycyjnych lub nowoczesnych metod połowu;
- Targi i przetwórnice rybne;
- Szkutnicy i producenci sieci rybackich oferujący możliwość obserwacji i doświadczenia w produkcji sprzętu rybackiego;
- Ośrodki edukacji ekologicznej: Stacja Morska w Helu, Błękitna Szkoła we Władysławowie, ośrodek edukacyjny w Parku Krajobrazowym „Dolina Słupi”, Ośrodek Edukacji Środowiskowej w Wigierskim Parku Narodowym ;
- Ośrodki hodowlane i zakłady rybackie, w tym Polskiego Związku Wędkarskiego
- Gospodarstwa agroturystyczne z ofertą dla wędkarzy.;
- Restauracje, smażalnie i wędzarnie z menu zawierającym więcej niż 50% dań z lokalnych ryb;
- Wylęgarnie miejscowych gatunków ryb – możliwość obejrzenia procesu inkubacji ryb.

Trzeba zaznaczyć, że nie tylko zgodność z tematyką szlaku jest warunkiem uwzględnienia danego obiektu w ofercie szlaku. Liczy się przede wszystkim autentyczność obiektów, dostępność dla zwiedzających oraz deklaracja współpracy gestora miejsca z organami zarządzającymi szlakiem.

Wydarzenia kulturalne na szlaku.

W ramy Północnego Szlaku Rybackiego powinien zostać wpleciony bogaty program imprez kulturalnych. Mogą to być zarówno istniejące wydarzenia wpisane w kalendarze lokalnych samorządów, organizowane przez Lokalne Grupy Rybackie, a także nowe, będące wspólną inicjatywą zarządzających szlakiem. Imprezy dotyczyłyby całego zakresu tematyki kulturowego szlaku, a także prezentowałyby jego dorobek w niekonwencjonalny sposób, na przykład w formie spływu kajakowego.

Najważniejszym corocznym wydarzeniem powinno być święto szlaku, organizowane przez jeden lub dwa dni w ciągu weekendu w sezonie letnim, kiedy przynajmniej część obiektów na szlaku zaoferuje specjalną ofertę zwiedzania, zajęć i wydarzeń kulturalnych. Okazją do tego wydarzenia może być Światowy Dzień Rybołówstwa.

Centra Promocji i Edukacji

W ramach szlaku proponuje się utworzenie dziesięciu Centrów Promocji i Edukacji, w tym jedno mobilne, po jednym na terenie każdej lokalnej grupy rybackiej. Na rycinie 1. zostały

przedstawione ich proponowane lokalizacje. Wielofunkcyjność tych obiektów wykraczałaby poza wzbogacane oferty turystycznej, stając się miejscem edukacji dla grup i indywidualnych odwiedzających, integracji lokalnych środowisk oraz wymiany doświadczeń i szkoleń, a przez to stymulowania rozwoju lokalnego. Proponowane funkcje Centrów Promocji i Edukacji :

Funkcja turystyczno-kulturowa i promocyjna.

Utworzone Centra będą stanowiły tzw. punkty kotwiczne (ośrodki krystalizacji) szlaku, dlatego muszą posiadać szerszą ofertę niż większość obiektów na szlaku. Odwiedzający mogliby w nich otrzymać materiały na temat szlaku (foldery, mapy), pamiątki, informacje o ofercie obiektów znajdujących się na szlaku i aktualnych wydarzeniach, bądź skorzystać z bezprzewodowego Internetu. Mógłby się tu również mieścić punkt sprzedaży zezwoleń wędkarskich. Istotnym wzbogaceniem oferty mogłaby być wypożyczalnia sprzętu rekreacyjnego, takiego jak rowery, wędki, kajaki, czy kije do marszu nordyckiego. Dla grup i turystów indywidualny można przygotować turystyczny pakiet pobytowy włączając do współpracy okoliczne obiekty noclegowe i gastronomiczne. Centra Promocji i Edukacji mieściłyby atrakcyjną ekspozycję tematyczną o wysokiej wartości merytorycznej. Aby zapewnić wysoki jej poziom niezbędna jest współpraca specjalistów z danej dziedziny oraz firm zajmujących się urządzeniem wystaw. Tematyka byłaby inna w każdym centrum, wynikając z położenia, warunków lokalowych czy oferty kulturalnej okolicy. Również sam budynek stanowiłby pewnego rodzaju promocje polegającą na bryle obiektu, który akcentem czy stylizacją nawiązywałby do wody i do miejscowej kultury. Biuro włączone w sieć z innymi Centrami na Szlaku Rybackim reklamowałoby miejscowy teren i atrakcje warte zwiedzenia.

Funkcja edukacyjno-szkoleniowa.

Funkcje te w praktyce w polegały by na prezentacji miejsca działania Grupy, prezentacji jej dorobku i osiągnięć, planowanych zamierzeń, szkoleń itp. Funkcja edukacyjna polegałaby na prezentacji przepisów o ochronie środowiska, profilaktyce współpracy w instytucjami naukowymi oraz miejscowymi Zarządami Parków, Urzędami Gmin, Starostw, RDOŚ itp. W Centrum odbywałyby się warsztaty dla uczniów, studentów zainteresowanych gospodarką wodną i rybactwem. Ta funkcję spełniałaby również sala z ekspozycjami w zakresie tematyki szlaku i pokrewnych, związanych z wodą i jej racjonalnym wykorzystaniem prowadzonych przez specjalistów – instruktorów. Jeśli istnieje taka możliwość, w pobliżu obiektu można wyznaczyć niewielką ścieżkę edukacyjną, której przejście byłoby uzupełnieniem wiadomości zdobytych podczas warsztatów. Podobnie zajęcia edukacyjne można oferować w formie jedno- lub

kilkudniowych pakietów, zapraszając do współpracy właścicieli okolicznych obiektów noclegowych, muzea i inne. Centra muszą być ważnym miejscem integracji społeczności lokalnej, wsparcia przedsiębiorczości i organizacji pozarządowych. Niezbędne są cykliczne spotkania, szkolenia i warsztaty dla przedstawicieli wszystkich grup partycypujących w przedsięwzięciu szlaku kulturowego oraz dla zainteresowanych.

Funkcja administracyjna.

W budynkach Centrów znajdowałyby się również niezbędne zaplecze i pomieszczenia biurowe dla pracowników. Byłyby to jednocześnie biura lokalnych koordynatorów szlaków, w obrębie każdej z ośmiu lokalnych grup rybackich oraz miejscem, gdzie zbiera się i opracowuje informacje zwrotne dotyczące szlaku od społeczności lokalnej. Zarówno biura, jak i sala konferencyjno-wystawiennicza służyłyby do cyklicznych spotkań zarządzających szlakiem dla ciągłej profesjonalizacji szlaku. Przynajmniej raz w roku powinno odbyć się spotkanie w celu ewaluacji wyników badań audytorium i kontroli standardów usług w obrębie szlaku.

Funkcja pobytowa.

W założeniu przestrzennym każdego Centrum Promocji i Edukacji należałoby wydzielić przestrzeń gdzie taka funkcja byłaby możliwa do zrealizowania. Byłyby to, w zależności od potrzeb, kilka pokoi z wydzielonymi łazienkami, gdzie można by przenocować osoby prowadzące różnego rodzaju szkolenia, warsztaty itp.

Centra będą komplementarne w głównym temacie wody i rybactwa, natomiast każde z nich różnić się będzie odrębną tematyką charakterystyczną dla danego obszaru i tak:

1. Północnokaszubska LGR – „Technika i infrastruktura w tym porty i przystanie, kutry i łodzie; przemysł i rzemiosło związane z rybołówstwem; historia i tradycja rybołówstwa przybrzeżnego i morskiego, Zatoka Pucka i Morze Bałtyckie”.
2. Słowińska LGR – „Rybołówstwo przemysłowe i spożywcze oraz historia i tradycje sportów wodnych”.
3. LGR „Kaszuby” – „Historia, tradycja i współczesność rybactwa na Kaszubach jeziornych”.
4. LGR „Pojezierze Bytowskie” – „Akwakultura w tym wylęgarnictwo i ochrona środowiska”.
5. LGD „Mazurskie Morze” – „Tradycyjne Rybactwo Jeziorne na Mazurach”.
6. LGR „Zalew Wiślany” – „Historia, tradycja i współczesność rybołówstwa morskiego na Zalewie Wiślanym”.
7. LGR „Zalew Szczeciński - „Historia polskiego rybołówstwa dalekomorskiego”.
8. LGR „Wielkie Jeziora Mazurskie” – „Wędkarstwo i Tradycyjne Rybactwo Jeziorowe na

Mazurach”.

9. LGR „Pojezierze Suwalsko- Augustowskie – „Rybacktwo i tradycje szkutnicze Pojezierza Suwalsko-Augustowskiego”.

10. LGR Pojezierze Olsztyńskie – „Turystyka wędkarska, ochrona środowiska, akwakultura, współpraca lokalnych producentów, promocja produktów lokalnych oraz tradycje kulinarne na Warmii i Mazurach.”

Poniżej przedstawiony został w zarysie ogólnym zakresu tematycznego poszczególnych Centrów:

1. Centrum Promocji i Edukacji - Północnokaszubska LGR

Północne Kaszuby na Pomorskim Szlaku Rybackim to część pierwszego tego typu przedsięwzięciem w regionie i prawdopodobnie w całej Polsce. Jak dotąd nie istniał jeden produkt łączący obiekty i wydarzenia kulturalne związane z rybacktwem na skalę wojewódzką. Inicjatorami, a także instytucjami spełniającymi rolę koordynującą i zarządzającą szlakiem jest dziesięć lokalnych grup rybackich działające na terenie województwa: pomorskiego, warmińsko-mazurskiego i podlaskiego

- Północnokaszubska Lokalna Grupa Rybacka
- Słowińska Lokalna Grupa Rybacka,
- Lokalna Grupa Rybacka „Kaszuby”,
- Lokalna Grupa Rybacka „Pojezierze Bytowskie”,
- Lokalna Grupa Działania „Mazurskie Morze”,
- Lokalna Grupa Rybacka „Zalew Wiślany”.
- Lokalna Grupa Rybacka „Zalew Szczeciński”
- Lokalna Grupa Rybacka „Wielkie Jeziora Mazurskie”
- Lokalna Grupa Rybacka „Pojezierze Suwalsko-Augustowskie”.

Zakres tematyczny szlaku na obszarze Północnokaszubskiej Lokalnej Grupy Rybackiej.

Przewodnim tematem szlaku na obszarze Północnokaszubskiej Lokalnej Grupy Rybackiej oraz ekspozycji interaktywnej Północnokaszubskiego Centrum Szlaku Rybackiego będzie: morskie tradycje rybackie Północnych Kaszub – **TECHNIKA I INFRASTRUKTURA W TYM PORTY I PRZYSTANIE, KUTRY I ŁODZIE; PRZEMYSŁ I RZEMIOSŁO ZWIĄZANE ZE RYBOŁÓWSTWEM; HISTORIA I TRADYCJA RYBOŁÓWSTWA PRZYBRZEŻNEGO I MORSKIEGO, ZATOKA PUCKA I MORZE BAŁTYCKIE.**

Typy obiektów proponowanych do włączenia w szlak na obszarze PLGR.

Oprócz planowanego do budowy w ramach projektu - **Północnokaszubskiego Centrum Szlaku Rybackiego** - Centrum Promocji i Edukacji Szlaku wytypowane zostały na obszarze PLGR punkty szlaku kultury rybackiej, które zostaną włączone do Pomorskiego Szlaku Rybackiego poprzez oznakowanie miejsc tablicami informacyjnymi, umieszczenie na mapie szlaku, są to:

Miasto Puck

1. Port rybacki w Pucku z informacją o pielgrzymowaniu rybackim na odpust św. Piotra i Pawła.
2. Budynki dawnej przetwórci rybackiej rodziny Budzisz – zajmowane obecnie przez restaurację rybacką „Maszoperia Budziszowa”.
3. Muzeum Ziemi Puckiej

Gmina Puck

4. Dawna przystań rybacka w Osłoninie.
5. Ujście rzeki Płutnicy – opis Wewnętrznej Zatoki Puckiej, jako obszar tradycyjnych połowów ryb słodkowodnych
6. Swarzewo – łodziowa przystań rybacka.
7. Swarzewo - sanktuarium Matki Boskiej Swarzewskiej patronki rybaków

Gmina Kosakowo

8. Rewa - przystań rybacka
9. Mechelinki – przystań rybacka

Gmina Władysławowo

10. Władysławowo - „Szołand” dawne osiedle rybackie
11. Port rybacki we Władysławowie
12. Chłapowo – przystań rybacka
13. Chłapowo – miejsce urodzenia Augustyna Necla rybaka – pisarza
14. Karwia – łodziowa przystań rybacka
15. Ostrowo – dawna wioska rolniczo-rybacka
16. Chałupy – wioska rybacka /
17. Warsztat szkutniczy Celarka
18. Centrum Pierwszej Sprzedaży Ryb

Gmina Krokowa

19. Widowo k/Karwieńskich Błot- dawna stacja rybacka
20. Dębki – łodziowa przystań rybacka
21. Lubkowo – dawna nadjeziorna stacja rybacka

22. Nadole (historycznie związane z Ziemią Pucką) nadjeziorna stacja rybacka
23. Wybudowania Wierzchucińskie – pustki rybackie
24. Białogóra - łodziowa przystań rybacka

Gmina Jastarnia

25. Kuźnica - przystań obecnie port rybacki
26. Kuźnica – zabytkowa wioska rybacka
27. Kuźnica – Sëche Rewë (Ryf Mew) jako miejsce rybackie
28. Góra Lübek – granica toni rybackich Kuźnicy i Jastarni.
29. Jastarnia - „Na Dębkach” tradycyjne miejsce cumowania łodzi żakowych
30. Port rybacki z izbą tradycji w bosmanacie
31. Kościół rybacki
32. Zabytkowa chata rybacka w Jastarni
33. Muzeum „Pod strzechą” i warsztat szkutniczy J.Strucka
34. Dawny cmentarz w Borze

Gmina Hel

35. Port rybacki
36. Helskie domy rybackie
37. Kolonia rybacka
38. Muzeum Rybołówstwa
44. Centrum Pierwszej Sprzedaży Ryb

Z wymienionych powyżej obiektów **zasadniczy szlak stanowić będzie kilka miejsc**, spełniających następujące wymogi: pełna zgodność z tematyką szlaku, autentyczność obiektów, atrakcyjność i dostępność dla zwiedzających oraz deklaracja współpracy gestora miejsca z PLGR zarządzającym szlakiem.

Funkcje ogólne Centrum Promocji i Edukacji:

- punkt kotwiczny (ośrodek krystalizacji) szlaku, miejsce informacji i promocji szlaku, miejsce informacji o aktualnych wydarzeniach na szlaku (w tym internetowej)
- miejsce edukacji dla grup i indywidualnych odwiedzających,
- miejsce integracji lokalnych środowisk oraz wymiany doświadczeń i szkoleń,
- miejsce stymulowania rozwoju lokalnego – Lokalna Agencja Rozwoju
- miejsce aktywizacji kultury i tradycji morskich Północnych Kaszub

- punkt sprzedaży zezwoleń wędkarskich, giftshop and cafe, wypożyczalnia sprzętu rekreacyjnego, takiego jak rowery, wędkę, kajaki, kije do marszu nordyckiego.
- miejsce wychowania morskiego dzieci i młodzieży szkolnej w oparciu o program działalności Północnokaszubskiego Centrum Szlaku Rybackiego
- miejsce kształtowania świadomości młodych ludzi w dziedzinie ochrony i zachowania tradycji morskiego dziedzictwa kulturowego Północnych Kaszub na kanwie prezentowanych wystaw, działań edukacyjnych.

Do realizacji w/w funkcji zakłada się wprowadzenie szeregu projektów programowych, których realizacja pozwoli wnieść nową jakość w proces edukacji morskiej oraz promocji i ochrony morskiego dziedzictwa kulturowego. W ich skład wchodzi między innymi:

- **interaktywna wystawa stała „Praca rybaka – jak, gdzie, czym”**
- **interaktywna wystawa stała obrazująca znaczenie rybackie akwenu Zatoki Puckiej i Morza Bałtyckiego**
- **akcje, warsztaty, spotkania szkoleniowe i edukacyjne, w tym realizowane z MIR-em**
- **wystawy czasowe – w tym realizowane z MIR-em**
- **warsztaty rzemiosła, warsztaty edukacyjne tj. bezpośredni udział zwiedzających w pracach**

INTERAKTYWNA WYSTAWA STAŁA „PRACA RYBAKA – JAK, GDZIE, CZYM” .

Wystawa „Praca rybaka – jak, gdzie, czym” w interaktywny i multimedialny sposób przedstawia ma problematykę pracy rybaka (poczynając od zagadnień związanych z budownictwem i skutnictwem, przez techniki i rodzaje połowów i sieci, pracę rybaka na morzu i zatoce, proces rozładunku, oraz wstępnego przetwarzania ryb w porcie). Wystawa zajmować będzie ok 100 m² i została przygotowana w taki sposób, aby zwiedzający po kolei poznawali poszczególne zagadnienia związane z morzem, a zdobytą wiedzę wykorzystywali na kolejnych stanowiskach. Zakres:

Budowa kutra rybackiego i łodzi rybackiej – interaktywna wycieczka po kolejnych etapach budowy jednostki rybackiej, możliwość złożenia łodzi rybackiej z elementów przez zwiedzających, mini warsztat skutniczy itp.

Na pokładzie – część wystawy, która pozwala wcielić się w rolę szypra z pozycji sterówki, zarządzającego jednostką (nauka Alfabetu Morse’a, znaczenia flag, nauka węzłów marynarskich) .

Na łowisku - największą interaktywną - basen o powierzchni ok 15 m² ze sterowanymi modelami kutrów rybackich, pokazującymi podstawowe typy sieci wykorzystywane do połowów na morzu, możliwość demonstracji sieci używanych do stacjonarnych połowów na Zatoce Puckiej

Praca w porcie - pokaz życia portu, pokazanie podstawowych funkcji portu i przystani rybackiej – rozładunek, produkcja lodu, wstępne przetwórstwo, ratownictwo morskie – tratwa ratunkowa, sygnały ratownicze.

INTERAKTYWNA WYSTAWA STAŁA OBRAZUJĄCYCH ZNACZENIE RYBACKIE AKWENU ZATOKI PUCKIEJ I MORZA BAŁTYCKIEGO .

Ekspozycja edukacyjna z interaktywnymi modelami organizmów / ryb zamieszkujących Morze Bałtyckie i Zatokę Pucką” oraz mapy i tablice interaktywne pokazujące zagrożenia na morzu – sztormy, wiry wodne, falę tsunami ..... Zakłada się stworzenie przestrzeni edukacyjnej opartej na modelach interaktywnych obrazujących znaczenie rybackie ekosystemów Morza Bałtyckiego oraz Zatoki Puckiej. Proponowane rozwiązania stanowią połączenie prezentacji kluczowych elementów ekosystemów ze stanowiskami (modelami) interaktywnymi. Wystawa będzie składała się z komponentów tworzących komplet modeli interaktywnych, tj.

1. Ekspozycji interaktywnych – ekspozycja przedstawiająca kompleksowo kluczowe elementy ekosystemów;
2. Stanowisk interaktywnych – stworzonych jako kompleksowe rozwiązania obejmujące otwarte stanowisko edukacyjno-promocyjne wraz z aranżacją wystroju Sali

Planowane jest umieszczenie interaktywnych odwzorowań ryb poławianych przez rybaków z Morza Bałtyckiego i Zatoki Puckiej. Model skierowany będzie przede wszystkim do dzieci, bezpośrednia obserwacja z możliwością dotyku elementów oraz dodatkowe wyjaśniające stanowiska interaktywne pozwolą na identyfikację ryb oraz wizualizację ich zastosowania oraz przeznaczenia w rybołówstwie. Planowana jest instalacja dedykowanych stanowisk interaktywnych odnoszących się treścią do prezentowanych modeli organizmów - ryb. Prezentowane będą przystosowania organizmów do środowiska, wyjątkowe zachowania związane z rozmnażaniem oraz znaczeniem dla sektora rybackiego.

Wszystkie stanowiska będą przez osoby zwiedzające obsługiwane w sposób intuicyjny tak, by nie było wątpliwości co do sposobu ich użycia. Stanowiska planowane do instalacji będą miały elementy angażujące odbiorców do samodzielnych działań. W większości stanowisk

planowane jest wykorzystanie prostych mechanizmów opartych na podstawowych prawach fizyki i mechaniki, oraz stosowanie skrytek i miejsc do których trzeba zajrzeć by znaleźć dodatkowe treści. Takie zabiegi są wyjątkowo atrakcyjne dla dzieci i młodzieży i stanowią ciekawą i modną przeciwwagę dla powszechnie stosowanych stanowisk opartych na rozwiązaniach teleinformatycznych, elektronicznych, choć i takie zostaną zainstalowane.

Oddziaływanie zaproponowanych wystaw będzie wzmocnione wystrojem sali, która zostanie zaaranżowana jako fragment portu leżącego nad morzem – odwzorowanie fatycznego położenia **Północnokaszubskiego Centrum Szlaku Rybackiego**. Aranżacja wnętrza ma na celu zaaranżowanie sytuacji w której osoba zwiedzająca staje się częścią prezentowanego środowiska.

Przewiduje się także jedno stanowisko do informacji o Pomorskim Szklaku Rybackim - z wykorzystaniem nowoczesne formy przekazu, z wykorzystaniem multimediiów.

2. Centrum Promocji i Edukacji - LGR Kaszuby.

Obszar działania Lokalnej Grupy Rybackiej „Kaszuby” obejmuje środkową część Pojezierza Kaszubskiego. Jest to rejon źródłiskowy kilku ważnych rzek pomorskich - Raduni, Łeby, Słupi i Wierzycy. Większe zbiorniki wodne to przede wszystkim długie jeziora rynnowe skupiające się w trzech kompleksach: gowidlińsko-suleczyńskim, raduńsko-ostrzyckim i potęgowskim. Stanowią one specyficzne systemy rzeczno-jeziorne. Teren LGR Kaszuby, to też w dużej mierze rdzeń etniczny Kaszub o długiej historii i pokaźnej spuściźnie kulturowej. Z racji tego dziedzictwa jak i wymienionych wcześniej uwarunkowań proponowaną tematyką przewodnią części wystawienniczej Centrum Promocji i Edukacji na terenie wspomnianej lokalnej grupy rybackiej jest:

Historia, tradycja i współczesność rybactwa na Kaszubach jeziornych

Tematy ekspozycji

W poniższej tabeli rozwinięto podstawową tematykę, zawartą w trzech kręgach (działach):

HISTORIA	TRADYCJA	WSPÓŁCZESNOŚĆ
<ul style="list-style-type: none"> • Lokalne znaleziska archeologiczne (np. łodzie). • Gospodarka klasztorna i 	<ul style="list-style-type: none"> • Tradycyjny sprzęt rybacki i jego wytwórstwo. • Tradycyjne techniki połowu 	<ul style="list-style-type: none"> • Znaczenie raduńskiego systemu rzeczno-jeziornego • Gospodarka zasobami żywymi

<p>folwarczna.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kształtowanie się struktury własnościowej środkowokaszubskich jezior. • Jeziora i rzeki jako determinanty rozwoju osadnictwa na przestrzeni dziejów. • Warunki formalne eksploatacji jezior dla różnych grup społecznych. 	<p>ryb.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zwyczaje związane z rybołówstwem. • Wierzenia ludowe i obrzędy. • Legendy rybackie. • Ryby w przysłowia i literaturze kaszubskiej (Pan Czôrlinszi). • Tradycje kulinarne związane z rybami. 	<p>jezior i rzek środkowych Kaszub (np. dzierzawcy)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przyspieszona eutrofizacja wód – wpływ na populacje organizmów i możliwości przeciwdziałania • Turystyka a zrównoważony rozwój • Inne współczesne zmiany zachodzące w jeziorach i rzekach
--	---	---

Osobnym tematem wystawy wynikającym ze specyfiki regionu objętego LGR Kaszuby byłyby „**Oczka polodowcowe (*blotka*) w przyrodzie, krajobrazie i tradycyjnej gospodarce na środkowych Kaszubach**”. Pojezierze Kaszubskie jest regionem szczególnie obfitującym w małe jeziora wytopiskowe. Ich zagęszczenie na terenie LGR Kaszuby sięga nawet 400 na km². Od wieków stanowiły determinowały one rozkład osadnictwa i gospodarki. Wystawa prezentowałaby środowisko wodne małych oczek wodnych w tym rzadkie gatunki ryb związane z nimi, jak strzebla błotna (jedno z trzech obszarów najczęstszego występowania w Polsce). Znalazłyby się tu także zagadnienia związane ze znaczeniem jeziorek wytopiskowych w hydrologii, ekologii, a także tradycyjnej gospodarce rybackiej i rolnej.

Formy prezentacji tematyki wystawy:

- Autentyczne eksponaty, stary sprzęt rybacki
- Makiety łodzi, sprzętów i chat rybackich
- Interaktywne mapy i tablice
- Monitor lub monitory z prezentacją multimedialną
- Zdjęcia archiwalne (w miarę możliwości również filmy) ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego, bibliotek i prywatnych kolekcji.
- Niewielkie akwarium odtwarzające strefę roślin zanurzonych litoralu jeziornego
- Zbiornik z wodą – makieta prezentująca połów niewodem i inne techniki stosowane w eksploatacji jezior.

Tablice i zdjęcia mogą znajdować się zarówno w sali wystawienniczej, jak i przed budynkiem Centrum.

Wybrane propozycje wydarzeń lub warsztatów:

- Dawne potrawy rybne Kaszubów. Próba rekonstrukcji, przypomnienia starych, prostych potraw rybnych, jak prażenie ryb z żeliwnym kotle z ziemniakami, pieczenie ryb w żarze połączone z prelekcją na temat wierzeń ludowych Kaszubów związanych z rybactwem.
- Prezentacja wyrobu sprzętu rybackiego: wyplatanie wędziórka, kręcenie liny z korzeni sosnowych
- Gra terenowa (questing). Możliwość odbycia samodzielnej wycieczki wokół lub w rejonie Centrum w formie zagadek i samodzielnego poszukiwania odpowiedzi. Może przyjąć formę poszukiwania ukrytego skarbu. Możliwość włączenie w grę postaci Pana Czôrlinszczégò.
- Ekowędkowanie – ekobiwakowanie. Spotkanie, warsztaty na temat minimalizowania szkód przyrodniczych w czasie wędkowania, czy biwakowania na wodą. Może to być spotkanie dla grup osób, które pierwszy raz przyjeżdżają wędkować nad jeziora środkowych Kaszub.

Proponowani partnerzy Centrum:

- Uniwersytet Gdański, Instytut Archeologii i Etnologii, Instytut Historii
- Kaszubski Park Etnograficzny im. Teodory i Izydora Gulgowskich we Wdzydzach Kiszewskich
- Pomorski Zespół Parków Krajobrazowych - Kaszubski Park Krajobrazowy
- Stacja Limnologiczna Uniwersytetu Gdańskiego w Borucinie
- Ośrodek Edukacji Ekologicznej w Szymbarku
- Muzeum Kaszubskie im. Franciszka Tredera w Kartuzach
- Instytut Kaszubski

3. Centrum Promocji i Edukacji - Słowińska LGR .

Na obszarze SGR, w celu utworzenia Centrum Promocji i Edukacji planuje się zaadoptować budynek 1-piętrowy mieszczący się w Ustce na terenie Starej Osady Rybackiej (centralna część miasta z unikalną architektonicznie zabudową szachulcową charakteryzującą dawne miejscowości rybackie). Obiekt odrestaurowany zostanie z zachowaniem dziedzictwa architektonicznego Starej Osady Rybackiej, przez co dodatkowo wpisze się w założenia tworzonego szlaku i promować będzie regionalne dziedzictwo kulturowe.

SGR jest grupą nadmorską i jednocześnie na jej obszarze znajdują się jeziora oraz rzeki, dlatego też funkcje jakie pełnić będzie Centrum Promocji i Edukacji wiązać się będą z powyższymi zasobami. Oferta Centrum będzie również komplementarna z podobnymi obiektami

na obszarze pozostałych LGR współdziałających w ramach tworzonego szlaku na rzecz dziedzictwa regionalnego. Planowane funkcje ośrodka:

1. wystawiennicza, kulturalna, informacyjna i promocyjna związana z regionalną tradycją i kulturą rybacką, głównie w zakresie rybołówstwa przemysłowego i spożywczego (np. wydawnictwa, wystawy wykorzystujące nowe technologie m.in. interaktywny ciąg technologiczny przetwórstwa ryb, plenery malarskie i fotograficzne, żywe lekcje historii);
2. koordynacyjna: tworzenie, rozwój i zarządzanie jakością Pomorskiego Szlaku Rybackiego na obszarze SGR;
3. edukacyjna, promocyjna i aktywizująca w zakresie zrównoważonego wykorzystania wody i jej zasobów, jak również promocji spożycia ryb i zdrowego żywienia (np. programy edukacyjne i żywe lekcje biologii, wydawnictwa, warsztaty, wystawy, działalność naukowo-badawcza, współpraca międzynarodowa, wycieczki, itp.);
4. zadaniem Centrum będzie również popularyzacja oraz przedstawienie historii i tradycji wszelkich sportów wodnych – wystawy, kursy, żywe lekcje, wydawnictwa, zawody i plebiscyty (przy współpracy m.in. z klubami sportowymi, instruktorami sportowymi, sportowcami).

Zadania te realizowane będą w ciekawej dla współczesnego odbiorcy formie, przy użyciu różnorodnych form przekazu (z wykorzystaniem nowoczesnych technologii informacyjnych i komunikacyjnych, nowych form wizualnych, sztuki opartej o nowe technologie).

Dodatkowo, z uwagi na doświadczenie LGR i jej zasoby kadrowe oraz administracyjne Centrum planuje pełnić funkcje aktywizacyjne, integracyjne i edukacyjne dla społeczności obszarów zależnych od rybołówstwa, w szczególności dla inicjatyw społecznych i organizacji pozarządowych obszaru.

4. Centrum Promocji i Edukacji - LGR „Pojezierze Bytowskie”.

Obszar wchodzący w skład LGR „Pojezierze Bytowskie” położony jest w dorzeczu Słupi, Wieprzy i Łupawy. Teren ten ze względu na swoje centralne położenie nad Bałtykiem i walory środowiskowe, odgrywa ważną rolę w kształtowaniu procesów przyrodniczych, gospodarczych w tym związanych z sektorem rybackim. Bogaty pod względem hydrograficznym i unikatowy w skali Europy ze względu na liczne jeziora lobeliowe, świadczące o ekologicznej i przyrodniczej wartości obszaru – znaczna liczba jezior stanowi rezerwat przyrody. Rzeki znajdujące się na tym obszarze są zapleczem dla hodowli pstrąga i innych ryb łososiowatych. Dokonuje się na nich odłowu tarlaków łososia i troci, w celu pozyskania ikry do dalszej hodowli. Hodowcy

zaangażowani są w realizację programu Instytutu Rybactwa Śródlądowego, który dotyczy restytucji ginących gatunków ryb. W jego ramach hodowane są na potrzeby zarybieniowe takie gatunki ryb jak: troć wędrowną, łosoś atlantycki, sieja morską i jesiotr atlantycki. Obszar LGR Pojezierze Bytowskie jest potentatem na skalę krajową w produkcji materiału zarybieniowego. Od 30 lat z dużym powodzeniem prowadzi się tutaj prace nad restytucją troci wędrownej a od 12 lat nad łososiem atlantyckim. Działalność rybacka posiada tutaj wielowiekowa tradycję – społeczność kaszubska traktuje ją niemal w sposób kulturowy. Aktualnie rozwijająca się na tym terenie akwakultura szczególnie hodowli ryb łososiowatych stawia ten region w czołówce krajowej a nawet europejskiej.

Temat przewodni Centrum Promocji i Edukacji to:

Akwakultura w tym wylęgarnictwo i ochrona środowiska

Proponowani Partnerzy Centrum:

1. Stowarzyszenie Producentów Ryb Łososiowatych,
2. Wydz. Ochrony Środowiska i Rybactwa – Uniwersytet Warmińsko Mazurski w Olsztynie
3. Park Krajobrazowy Dolina Słupi w Słupsku
4. Ośrodek Edukacji Ekologicznej przy KPK w Szymbarku
5. Bytowskie Centrum Kultury,
6. Bramy Kaszubskiego Pierścienia w Miastku, Cz. Dąbrówce i Kołczygłowach,
7. Zrzeszenie Kaszubsko Pomorskie.

Główne tematy działalności Centrum w poniżej wskazanych zakresach to ;

Akwakultura i wylęgarnictwo

- Doskonalenia kwalifikacji zawodowych hodowców,
- Wdrażanie systemów standaryzacyjnych w zakresie produkcji ryb łososiowatych,
- Dywersyfikacja i innowacja działalności w sektorze akwakultury,
- Promocja akwakultury w zakresie ochrony środowiska,
- Zwiększanie potencjału terenów hodowli w ramach akwakultury,
- Produkcja materiału zarybieniowego,
- Partnerstwo pomiędzy naukowcami a podmiotami gospodarczymi w sektorze rybackim,
- Organizowanie i współudział w przedsięwzięciach promujących spożycie produktów akwakultury
- Kampanie reklamowe walorów smakowych ryb

Ochrona środowiska

- Edukacja w zakresie obowiązujących przepisów o ochronie środowiska,
- Racjonalna gospodarka zasobami wodnymi, rekultywacja, renaturyzacja, ochrona przeciwpowodziowa, program małej retencji itp.
- Formy ochrony przyrody,
- Zachowanie różnorodności biologicznej i ochrona gatunków organizmów wodnych,
- Zabezpieczenie i ochrona obszarów objętych szczególnymi formami ochrony,
- Edukacja poprzez zajęcia pozalekcyjne dla dzieci i młodzieży /zielona szkoła/,
- Współpraca z miejscowymi Zarządami Parków Krajobrazowych, Urzędami Gmin, Starostwami Powiatowym, RDOŚ itp.,
- Warsztaty dla uczniów, studentów zainteresowanych gospodarką wodną „śródlądową”,
- Ekologia o odnawialne źródła energii,
- Ochrona środowiska w aspekcie rozwoju turystyki i rekreacji,
- Promocja regionu jego walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego,
- Organizacja wystaw i warsztatów tematycznych związanych z ochroną środowiska.

Tematyka Centrum realizowana będzie poprzez organizację szkoleń, seminariów, warsztatów, a także aktywizację lokalnej społeczności w promocje terenu jak i samego Centrum. Zamierzamy organizować różnego rodzaju happeningi, wystawy, plenery ,i spotkania. Wielkie nadzieje z działalnością Centrum wiąże Stowarzyszenie Producentów Ryb Łososiowatych, które w ramach swojej statutowej działalności organizuje szeregi sympozjów naukowych, spotkań z naukowcami, konferencji jak i szkoleń . Wszystkie te działania w przyszłości Stowarzyszenie chce organizować właśnie w Centrum. Na potrzeby Centrum LGR Pojezierze Bytowskie chce zakupić z własnych środków budynek położony w miejscowości Łupawski. Budynek położony jest na działce o pow. ponad 2400m² , która przylega do jeziora Jasień. To położenie będzie dodatkowym atutem , ponieważ wiele działań będziemy mogli organizować na zbiorniku wodnym co idealnie wpisuje się w naszą koncepcję. Działka ma charakter rekreacyjny i jednym z pierwszych działań jakie chcemy na nie zbudować to Marina Żeglarska, aby w przyszłości regaty żeglarskie organizowane przez Maszoperię mogły się właśnie w tym miejscu odbywać. W Centrum znajdować się będzie oprócz profesjonalnej sali konferencyjnej sala wystawowa na której eksponować będziemy zarówno działalność sektora rybackiego, ciekawostki z zakresu ochrony przyrody jak i nasze dziedzictwo kulturowe. Ambicja Centrum jest stać się głównym ośrodkiem szkoleniowym i promocyjnym w naszym regionie.

5. Centrum Promocji i Edukacji – Lokalna Grupa Działania „Mazurskie Morze”

Obszar wchodzący w skład LGD „Mazurskie Morze”, położony jest w południowo-wschodniej części województwa warmińsko-mazurskiego. Gminy należące do LGD „Mazurskie Morze” stanowią zwartą przestrzeń i są skupione wokół największego w Polsce jeziora: Śniardwy. Z akwenem bezpośrednio graniczą cztery gminy, od północnego zachodu – Mikołajki, od północnego wschodu Orzysz, od południowego wschodu Pisz, a od południowego zachodu Ruciane - Nida. Natomiast gminy Piecki i Biała Piska leżą odpowiednio na zachodnich i wschodnich rubieżach obszaru LGD. Na obszarze LGD „Mazurskie Morze” położonych jest ponad 100 zbiorników wodnych o łącznej powierzchni 25421,7 ha (według danych IRS) w tym 34 jeziora o powierzchni większej niż 50 ha. Cechą wspólną wszystkich gmin jest wysoka lesistość oraz duża powierzchnia jezior i rzek. Znaczna część obszaru LGD „Mazurskie Morze” ze względu na wysokie walory przyrodnicze objęta jest różnymi formami ochrony przyrody, m.in. łączna powierzchnia obszarów Natura 2000 wynosi ponad 199 tys. ha. Znaczna część LGD „Mazurskie Morze” leży na szlaku żeglownym Wielkich Jezior Mazurskich. Gospodarka rybacka na obszarze LGD „Mazurskie Morze” jest prowadzona w oparciu o naturalne zbiorniki wodne pochodzenia polodowcowego. W granicach LGD „Mazurskie Morze”, na mocy Rozporządzenia Nr 8/2005 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie z dnia 6 grudnia 2005 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie ustanowienia obwodów rybackich na publicznych śródlądowych wodach powierzchniowych płynących, ustanowiono 79 obwodów rybackich:

- Gmina Biała Piska – 10 obwodów rybackich
- Gmina Mikołajki – 15 obwodów rybackich
- Gmina Piecki – 18 obwodów rybackich
- Gmina Pisz – 18 obwodów rybackich
- Gmina Ruciane –Nida – 18 obwodów rybackich

Główne podmioty rybackie działające na terenie LGD „Mazurskie Morze” po II wojnie światowej powstały po rozwiązaniu dawnego PGR w Giżycku w trakcie transformacji własnościowej na początku lat 90. Są to cztery podmioty posiadające determinujący wpływ na specyfikę działalności w tym regionie. Jednym z najważniejszych elementów kompleksowej gospodarki rybackiej są zarybienia. Każde gospodarstwo rybackie posiada własne wylęgarnie i podchowalnie ryb (w tym węgorza). Sukcesywnie gospodarstwa rybackie reorientują działalność

rybacką w kierunku usług turystycznych-turystyki wędkarskiej oraz turystyki kulturowej, bazujących na tradycjach rybackich regionu.

Temat przewodni Centrum Promocji i Edukacji to „**Tradycyjne Rybactwo Jeziorne na Mazurach**”.

Główne tematy działalności Centrum w w/w zakresie to:

Tradycja i historia rybactwa

- tradycyjne techniki połowu ryb
- zwyczaje związane z rybołówstwem
- tradycyjny sprzęt rybacki i jego wytwórstwo
- legendy rybackie

Akwakultura, w tym wylęgarnictwo

- wdrożenie standaryzacji w zakresie produkcji i sprzedaży ryb mazurskich
- produkcja materiału zarybieniowego
- współpraca pomiędzy naukowcami a sektorem rybackim
- popularyzacja innowacji w wylęgarnictwie

Ichtiologia i ekologia środowisk wodnych

- ochrona środowiska a rozwój turystyki
- racjonalna gospodarka zasobami wodnymi
- popularyzacja „Kodeksu praktyk dla rekreacyjnego rybołówstwa”
- monitoring stanu czystości wód obszaru LGD „Mazurskie Morze”
- współpraca rybaków (rekreacyjnych i gospodarczych) w tworzeniu map łowisk i ich utrzymaniu

Tradycyjne kulinaria rybne

- kampanie promocyjne ryby mazurskiej i potraw z ryby mazurskiej
- warsztaty i konkursy kulinarne
  - publikacje edukacyjne i promocyjne

Tematyka Centrum realizowana będzie poprzez funkcje wystawienniczą, szkoleniową, promocyjną. Na potrzeby Centrum planujemy zaadoptować budynki z terenem po dawnej jednostce wojskowej w Orzyszu. Obiekt zostanie odrestaurowany z zachowaniem dziedzictwa architektonicznego regionu. Historia garnizonu wojskowego w Orzyszu sięga początku XIX wieku i podobnie jak rybactwo stanowi trwały element dziedzictwa kulturowego regionu

Propozycje wydarzeń i działań:

- Święto rybaka,

- imprezy turystyczno-rekreacyjne z elementami na szlaku (kajaki, narty, rowery, triathlon),
- Targi rybackie (rekreacyjne i gospodarcze),
- spotkania edukacyjne i szkoleniowe, warsztaty kulinarne, konkursy wiedzy przyrodniczej i ekologicznej,
- gra terenowa (questing) umożliwiająca połączenie wyprawy rowerowej z poznaniem tradycji rybackich i wędkowaniem na żywo,
- publikacje z tradycyjnymi przepisami kulinarnymi opartymi o surowiec rybny,
- wyjazdy edukacyjne grup szkolnych do różnych Centrów na szlaku,
- kampania edukacyjna „złów i oddaj do jeziora” (zawody na sztuki, kto więcej złowi i wypuści, bez względu na rozmiar i wagę?),
- zawody wędkarskie o puchar przechodni „Północnego Szlaku Rybackiego” (przez cały rok odbywa się 6 imprez w 6 centrach – jedna obowiązkowo podlodowa – w trakcie których uczestnicy zdobywają punkty sumowane na zakończenie – obowiązkowo np. w co najmniej czterech). Wtedy tam gdzie ostatnia impreza trzeba by zaplanować podsumowanie. No i oczywiście konieczne opłaty za udział, chyba, że drużynowo i każde LGR wytypuje swoich reprezentantów – drużynę i wpisze koszty udziału w zawodach do budżetu. Ale można byłoby pomyśleć o otwartej imprezie na skalę Polski i wtedy mamy przy okazji promocję tworzonego szlaku. Oznakowanie szlaku i przygotowanie mapy na stronie internetowej.

6. Centrum Promocji i Edukacji – Lokalna Grupa Rybacka „Zalew Wiślan” – Historia, tradycja i współczesność rybołówstwa morskiego na zalewie Wiślanym

1. Rybołówstwo na Zalewie Wiślanym – historia i współczesność.

Zalew Wiślan niewątpliwie należy do najbardziej atrakcyjnych wewnętrznych akwenów Bałtyku. Obszary nadzalewowe charakteryzują się zarówno wysokimi walorami przyrodniczymi, krajobrazowymi jak i kulturowymi. W celu udostępnieniu tych terenów dla turystów wytyczono wiele tras pieszych, rowerowych, konnych oraz szlaków wodnych. Są to szlaki międzynarodowe prowadzące wokół Bałtyku, szlak wokół Zalewu Wiślanego, szlaki historyczne związane historią i kulturą menonicką, z życiem i działalnością Mikołaja Kopernika i wiele innych, ale brak jest tu szlaku rybackiego, który promowałby bogate tradycje rybackie i portowe na Zalewie Wiślanym. Zalew Wiślan ma status wód morskich - na podstawie ustawy z dnia 19 lutego 2004 r. o rybołówstwie oraz rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi został włączony do wód morskich jako wody morskie wewnętrzne. W większości krajów Unii Europejskiej zalewy

(laguny) klasyfikowane są jako wody śródlądowe, w związku z czym połów ryb na tego rodzaju akwenie klasyfikowany jest jako rybołówstwo śródlądowe. Polskie ustawodawstwo (m.in. rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 lipca 2002 r. w sprawie szczegółowych warunków wykonywania rybołówstwa morskiego) klasyfikuje połów ryb na Zalewie Wiślanym jako rybołówstwo morskie. Mała głębokość wód Zalewu (średnia głębokość 3,5 m) oraz charakterystyczne dla tego akwenu występujące cenne gospodarczo gatunki ryb tj. węgorz, sandacz, okoń, śledź ukształtowały na przestrzeni lat charakterystyczną technikę połowów narzędziami biernymi, takimi jak żaki węgorzowe oraz zestawy sieci stawnych. W ostatnich latach tylko na Zalewie są wystawiane tzw. niewody śledziowe – unikalny sprzęt do połowu śledzi. Obecnie na Zalewie Wiślanym występuje 40 gatunków ryb, z których 24 należy do słodkowodnych, 7 do dwuśrodowiskowych i 9 do morskich.

Ze względu na małą odległość portów od łowisk i w miarę bezpieczny dla żeglugi akwen rybacy używają do prowadzenia połowów małych lekkich łodzi wykonanych z laminatu. W związku z trwającym w poprzednich latach wyścigiem po zejściu lodu o najlepsze łowiska łodzie te posiadają silniki o bardzo dużej mocy. Dodatkowo prawie płaskodenne kształty kadłuba pozwalają na rozwijanie bardzo dużych prędkości. Łodzie o takich kształtach kadłubów i niejednokrotnie posiadających zaburtowe silniki benzynowe praktycznie nie występują na wodach przybrzeżnych Bałtyku. Łodzie rybackie używane na Zalewie Wiślanym dynamicznie zmieniały się od czasów II wojny światowej – od wiosłowych, żaglowych (barkasy – typ łodzi występujący tylko na Zalewie Wiślanym), poprzez łodzie drewniane motorowe, o stalowych kadłubach i aktualnie jednostki mające kadłuby wykonane z laminatu. Specyfika rybołówstwa na Zalewie Wiślanym polega także na tym, że jest ono wykonywane w unikalnej atmosferze - duża część terenów leży w granicach obszarów chronionego krajobrazu, a sam Zalew Wiślany jest obszarem objętym siecią NATURA 2000.

Bogate tradycje rybackie na terenach nadzalewowych są nierozzerwalnie związane ze skomplikowaną historią osadniczą i polityczną tych terenów, która wpłynęła na dużą różnorodność regulacji rybołówstwa na Zalewie Wiślanym. Aktualnie obowiązujący model zarządzania polskim rybołówstwem na Zalewie wyodrębnił się po drugiej wojnie światowej, kiedy to Prusy Wschodnie zostały podzielone pomiędzy Polskę i ZSRR. Wtedy na obszarach nadzalewowych, z których wysiedlono niemal wszystkich rdzennych mieszkańców - w tym także niemieckich rybaków o wielopokoleniowych tradycjach - osiedlono przybyszów, którzy musieli się nauczyć rybołówstwa i odpowiedzialnego korzystania z żywych zasobów morza. Nie pomogła w tym niestety retoryka realnego socjalizmu, idealizująca korzystanie ze wspólnych dóbr. Od 1946 tworzone spółdzielnie rybołówstwa zalewowego, z których ostatnia

funkcjonowała do 2002 r. – od tego czasu wszyscy rybacy łowiący na Zalewie Wiślanym prowadzą działalność rybacką na własny rachunek, choć już w latach 80-tych władze kraju pozwoliły rybakom na unikalne w skali kraju zakładanie działalności gospodarczej. Pod względem finansowym były to lata najobfitsze dla rybołówstwa zalewowego. Nowy rozdział jego historii otworzyło przystąpienie Polski do Unii Europejskiej, co zmusiło Polskę do przyjęcia Wspólnej Polityki Rybackiej, a rybaków, w tym także rybaków z Zalewu Wiślanego, do intensywnego procesu dostosowań strukturalnych.

Należy dodać, że dla regionu nadzalewowego równie ważną i historycznie uwarunkowaną jest funkcja portowa. Porty nad Zalewem Wiślanym szczycą się wielowiekowymi tradycjami. W rozwoju gospodarczym obszaru odgrywały pierwszorzędą rolę i były nierozzerwalnie związane z rozwojem nie tylko miast, ale także licznych małych miejscowości nadzalewowych. Ich rozwój postępował w miarę wzrostu wymiany towarowej i uprzemysłowienia miast i osad. Na Zalewie jest obecnie dziewięć dużych portów rybackich: pięć z nich znajduje się na południowym brzegu Zalewu, tj. na terenie Lokalnej Grupy Rybackiej (LGR) „Zalew Wiślany” - Nowa Pasłęka, Frombork, Tolkmicko, Suchacz i Kamienica Elbląska (poza obszarem LGR „Zalew Wiślany” znalazł się port w Elblągu).

2. Typy obiektów proponowanych do włączenia w szlak na obszarze LGR „Zalew Wiślany”.

Oprócz planowanego do budowy w ramach projektu **Centrum Szlaku Rybackiego Zalewu Wiślanego** – Centrum Promocji i Edukacji Szlaku na obszarze objętym działaniem LGR „Zalew Wiślany” zostały wymienione poniżej i zostaną włączone do Północnego Szlaku Rybackiego poprzez oznakowanie miejsc tablicami informacyjnymi, umieszczenie na mapie szlaku, są to:

Miasto Braniewo:

- w XIV w. włączone do związku miast portowych –Hanzy; port braniewski pozostał jedynym hanzeatyckim portem Warmii;
- nowa przystań żeglarska zrealizowana w ramach projektu „Pętla Żuławska”

Gmina Braniewo

Nowa Pasłęka:

- dawna wieś rybacka
- port rybacki
- nowa przystań żeglarska zrealizowana w ramach projektu „Pętla Żuławska”

Gmina Tolkmicko

Miasto Tolkmicko:

- dawna wioska rybacka
- port rybacki
- nowa przystań żeglarska zrealizowana w ramach projektu „Pętla Żuławska”

Suchacz:

- dawna wioska rybacka
- port rybacki i przystań jachtowa

Kamienica Elbląska:

- dawna wioska rybacka
- port rybacki

Nadbrzeże:

- przystań jachtowa dla jednostek o małym zanurzeniu

Gmina Frombork:

Miasto Frombork:

- port rybacki i jachtowy,
- morskie przejście graniczne
- siedziba terenowego Okręgowego Inspektoratu Rybołówstwa Morskiego w Gdyni

3. Funkcje ogólne Centrum Promocji i Edukacji Szlaku na terenie LGR „Zalew Wiślany – zakres tematyczny: HISTORIA, TRADYCJA I WSPÓŁCZESNOŚĆ RYBOŁÓWSTWA MORSKIEGO NA ZALEWIE WIŚLANYM.

- Promocja terenów nad zalewowych – jego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym tradycji rybackich i portowych
- Organizowanie i współudział w przedsięwzięciach promujących spożycie produktów rybnych
- Kampanie reklamowe walorów smakowych i odżywczych ryb
- Organizacja wystaw, konkursów i warsztatów tematycznych związanych z ochroną środowiska na terenach nad zalewowych
- Partnerstwo między naukowcami a pomiotami gospodarczymi w sektorze rybackim, w tym również poszukiwanie partnerów zagranicznych
- Edukacja w zakresie obowiązujących przepisów dotyczących ochrony przyrody na terenach nad zalewowych.

Tematyka Centrum realizowana będzie przez różnorodne funkcje, m.in. wystawienniczą, edukacyjno-szkoleniową i promocyjną. Na potrzeby centrum planuje się zaadoptować lub wybudować budynek w pobliżu Zalewu Wiślanego, by w jak największym zakresie móc pokazać, w jaki sposób teoria łączy się z praktyką w środowisku naturalnym. Wszystkie działania realizowane przez Centrum będą skierowane na popularyzację wiedzy na temat rybołówstwa na Zalewie Wiślanym oraz na animację i współpracę na rzecz rozwoju społeczności zależnych od rybactwa.

Wszystkie realizowane przez Centrum działania służyć będą upowszechnianiu kultury regionu związanego z tradycjami rybackimi wśród mieszkańców i na terenie kraju oraz animacji i współpracy na rzecz społeczności obszarów zależnych od rybactwa.

7. Centrum Promocji i Edukacji - LGR „Zalew Szczeciński”.

Obszar działania Stowarzyszenia Lokalna Grupa Rybacka „Zalew Szczeciński”. tworzą tereny leżące w granicach administracyjnych gmin : Świnoujście, Międzyzdroje, Wolin i Stepnica. Obszar ten leży w Estuarium Odry o zbliżonych warunkach przyrodniczych. Posiada wspólną historię, zaczątkiem której było osadnictwo powodowane bogactwem zasobów rybnych tego regionu. Do końca XX wieku rejon ten był silnie uzależniony od rybactwa – dalekomorskiego (Państwowe Przedsiębiorstwo Połowów Dalekomorskich i Usług Rybackich „Odra” w Świnoujściu), - przybrzeżnego (akwen Zatoki Pomorskiej i akwen Zalewu Szczecińskiego), prowadzonego indywidualnie bądź w ramach spółdzielni rybackiej” Certa”

Tematem przewodnim szlaku na obszarze LGR „Zalew Szczeciński” będzie **historia polskiego rybołówstwa dalekomorskiego.**

Na obszarze działania LGR „Zalew Szczeciński” na Centrum Promocji i Edukacji („kotwicę”) proponujemy :

Muzeum Rybołówstwa Morskiego w Świnoujściu.

<http://www.muzeum-swinoujscie.pl/>

Poza tym w konwencji projektu doskonale mieszczą się :

- Muzeum Regionalne im. Andrzeja Kaubego w Wolinie

<http://muzeumwolin.pl/>

- wioska Wikingów w Wolinie (skansen i festiwal Słowian i Wikingów)

<http://www.jomsborg-vineta.com>

- **Baza Rybacka im. Lechosława Goździka w Świnoujściu,**

72-602 Świnoujście, ul. Dworcowa 4

Muzeum Rybołówstwa Morskiego w Świnoujściu może pełnić ważną i wyjątkową rolę na szlaku – jako jedyny ośrodek prowadzący badania oraz gromadzący informacje i eksponaty związane z historią polskiego rybołówstwa dalekomorskiego.

W Świnoujściu miało swoją siedzibę Państwowe Przedsiębiorstwo Połowów Dalekomorskich i Usług Rybackich „ODRA”, które jako jedno z trzech tego typu przedsiębiorstw w Polsce, przez ponad 50 lat prowadziło na dużą skalę połowy ryb na wielu akwenach morskich całego świata. W szczytowym okresie w ODRZE pracowało ponad 4 tysiące rybaków, a roczne połowy w skali roku wynosiły ponad 200 tysięcy ton ryb (mintaj, morszczuk, ostrobok, błękitek, makrela, kalmar, śledź, grenadier, itd.).

Przedsiębiorstwo na dużą skalę prowadziło również przetwórstwo ryb.

W przetwórstwie i działalności pomocniczej na lądzie pracowało w Odrze, w różnych okresach, od 1 do 2 tysięcy osób.

W ramach projektu „Północny Szlak Rybacki”, Muzeum prowadzić będzie przede wszystkim działalność wystawienniczą związaną z rybołówstwem dalekomorskim, co doskonale wpisuje się w proces edukacji morskiej oraz promocji i ochrony dziedzictwa kulturowego.

Obecnie na wystawie działu morskiego prezentowana jest część eksponatów związanych z rybołówstwem dalekomorskim. Są to przede wszystkim modele statków rybackich Przedsiębiorstwa Połowów Dalekomorskich i Usług Rybackich „Odra”. Docelowo ekspozycja i prezentacje w muzeum powinny objąć swym zasięgiem historię całego polskiego rybołówstwa dalekomorskiego, które tworzyły poza „Odrą” dwa inne, tej samej wielkości przedsiębiorstwa : PPD i UR „Dalmor” w Gdyni i PPD i UR „Gryf” w Szczecinie.

Aby nadać tej ekspozycji wymiar edukacyjny a zarazem atrakcyjny dla odbiorcy konieczna jest nowa aranżacja sal. Gabloty, w których dotychczas prezentowane są modele statków pochodzą z lat 70-ych XX w. Ze względu na swoje gabaryty zajmują znaczną powierzchnię wystawową i nie są funkcjonalne. Należy tak zaaranżować wnętrza sali aby prezentacja modeli była komfortowa dla zwiedzających a jednocześnie dała możliwość zaprezentowania innych zbiorów związanych z tematyką dalekomorską. W zbiorach Muzeum znajduje się wiele pamiątek związanych z PPD i UR „Odra” (m.in. pamiątki z chrztów statków, dyplomy, odznaczenia,

pieczęcie statkowe, mundury kapitana i mechanika itd.). Koniecznym jest wprowadzenie nowoczesnych technik multimedialnych. Zdjęcia statków, zdjęcia obrazujące połowy, życie na statku czy jego wnętrze można zaprezentować w elektronicznych ramach. Natomiast filmy związane z rybołówstwem dalekomorskim mogą być prezentowane na stoiskach multimedialnych. Nadałoby to całej ekspozycji nie tylko dynamiki ale znacznie unowocześniło i uatrakcyjniło całą wystawę.

Integralną część wystawy powinien stanowić dział przyrodniczy, na którym, z wykorzystaniem ekranów dotykowych, prezentowana byłaby fauna mórz i oceanów tych stref klimatycznych, na których prowadzono intensywne połowy.

W ramach projektu prezentowany będzie także tradycyjny sprzęt używany do połowów przybrzeżnych na Zatoce Pomorskiej i Zalewie Szczecińskim (wiersze, bucze, ościenie, lirki i grzebienie na węgorku, siekiery do wyrąbywania przerębli, różnego rodzaju sieci itp.) a także zdjęcia, makiety i filmy opisujące historię rybołówstwa w tej części polskiego wybrzeża.

Muzeum może być miejscem prowadzenia różnych form edukacji i popularyzacji kultury morskiej poprzez organizację spotkań z „ludźmi morza”, naukowcami, dziennikarzami, publicystami, adresowanych zarówno do mieszkańców jak i turystów.

Podczas co roku organizowanych w Świnoujściu Dni Morza i Dnia Rybaka, w oparciu o obiekt Muzeum lub z wykorzystaniem jego zasobów, można będzie organizować różnego rodzaju imprezy rybackie, pokazy, spotkania, warsztaty, itp.

Uzupełnieniem powyższych form działalności może być działalność wydawnicza związana z rybołówstwem oraz informacyjna polegająca na utworzeniu nowoczesnego punktu informacji turystycznej zorientowanego na cały obszar LGR „Zalew Szczeciński” oraz ciekawe miejsca i elementy projektu „Północny Szlak Rybacki”. W tym celu konieczna byłaby przebudowa holu muzeum.

8. Centrum Promocji i Edukacji – Lokalna Grupa Rybacka „Wielkie Jeziora Mazurskie”

Obszar wchodzący w skład LGR „Wielkie Jeziora Mazurskie”, położony jest w północno - wschodniej części województwa warmińsko-mazurskiego. Gminy (12 gmin czterech powiatów: węgorzewskiego, giżyckiego, kętrzyńskiego i gołdapskiego) należące do LGR „Wielkie Jeziora Mazurskie” stanowią zwartą przestrzeń i są skupione wokół Szlaku

Wielkich Jezior Mazurskich oraz położone są wzdłuż granicy państwowej z Obwodem kaliningradzkim z przejściem granicznym w Gołdapi. Na obszarze LGR „Wielkie Jeziora Mazurskie” gospodarka rybacka prowadzona jest w oparciu o zbiorniki wodne o łącznej powierzchni ponad 33 tys. ha w ponad 60 obwodach rybackich. Cechą wspólną wszystkich gmin jest wysoka lesistość (puszcza Borecka) oraz duża powierzchnia jezior i rzek. Część obszaru LGR „Wielkie Jeziora Mazurskie” ze względu na wysokie walory przyrodnicze objęta jest różnymi formami ochrony przyrody, w tym Natura 2000. Znaczna część LGR „Wielkie Jeziora Mazurskie” leży na szlaku żeglownym Wielkich Jezior Mazurskich. Gospodarka rybacka na obszarze LGR jest prowadzona w oparciu o naturalne zbiorniki wodne pochodzenia polodowcowego oraz hodowlę stawową w gminach Gołdap i Banie Mazurskie.

Główne podmioty rybackie działające na terenie LGR „Wielkie Jeziora Mazurskie” po II wojnie światowej powstały po rozwiązaniu dawnego PGR w Giżycku w trakcie transformacji własnościowej na początku lat 90. Są to trzy podmioty posiadające determinujący wpływ na specyfikę działalności w tym regionie: Gospodarstwo Rybackie w Giżycku sp. z o. o., Gospodarstwo Rybackie PZW Zakład w Węgorzewie i Instytut Rybactwa Śródlądowego z dwoma zakładami – Zakładem Rybactwa Jeziorowego w Giżycku oraz Zakład Doświadczalny IRS w Pieczarkach. Każdy z wymienionych podmiotów posiada własne wylęgarnie i system podhodowywania ryb (w tym węgorza). Sukcesywnie gospodarstwa rybackie reorientują działalność rybacką w kierunku usług turystyki wędkarskiej oraz turystyki kulturowej, bazujących na tradycjach rybackich regionu.

Partnerzy projektu:

1. Gospodarstwo Rybackie w Giżycku sp. z o. o.
2. Gospodarstwo Rybackie PZW w Suwałkach zakład w Węgorzewie
3. Zakład Doświadczalny „Dgał” IRŚ w Pieczarkach
4. Zakład Rybactwa Jeziorowego IRŚ w Giżycku
5. Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie
6. Ekomuzeum u Jeziorowskich gmina Kruklanki

Temat przewodni Centrum Promocji i Edukacji to:

Wędkarstwo i Tradycyjne Rybactwo Jeziorowe na Mazurach

Główne tematy działalności Centrum w w/w zakresie to:

Tradycja i historia rybactwa

- tradycyjne techniki połowu ryb
- zwyczaje związane z rybołówstwem
- tradycyjny sprzęt rybacki i jego wytwórstwo
- legendy rybackie

Tradycje wędkarskie - Łowiska wędkarskie

- Mazurskie Centrum Wędkarstwa – łowiska wędkarskie na obszarze LGR
- Zawody wędkarskie (sześć lokalnych stowarzyszeń wędkarskich)
- Wędkarskie pakiety turystyczne

Akwakultura, w tym wylęgarnictwo

- wdrożenie standaryzacji w zakresie produkcji i sprzedaży ryb mazurskich
- produkcja materiału zarybieniowego
- współpraca pomiędzy naukowcami a sektorem rybackim
- popularyzacja innowacji w wylęgarnictwie

Ichtiologia i ekologia środowisk wodnych

- ochrona środowiska a rozwój turystyki
- racjonalna gospodarka zasobami wodnymi
- popularyzacja „Kodeksu praktyk dla rekreacyjnego rybołówstwa”
- monitoring stanu czystości wód obszaru LGR „Wielkie Jeziora Mazurskie”
- współpraca rybaków i wędkarzy w tworzeniu łowisk

Tradycyjne kulinaria rybne

- kampanie promocyjne ryby mazurskiej i potraw z ryby mazurskiej,
- warsztaty i konkursy kulinarne
- publikacje edukacyjne i promocyjne,

Mazurska cepeliada

- System przygotowania i dystrybucji wyrobów regionalnych, wytworów artystów ludowych (rzeźbiarzy, garncarzy, malarzy itp.), pamiątkarskich.
- Okresowe tematyczne ekspozycje w Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie
- Warsztaty artystyczne (rzeźba , malarstwo, garncarstwo) dla twórców ludowych i młodzieży w oparciu o MKL w Węgorzewie i Ekomuzeum u Jeziorowskich.

Tematyka Centrum realizowana będzie poprzez funkcje wystawienniczą, szkoleniową, promocyjną. Na potrzeby Centrum planujemy zaadoptować przekazane w długoletnie użyczenie przez samorząd lokalny obiekty z zabezpieczeniem wykorzystania na potrzeby centrum przez okres minimum 10 lat. Gmina Giżycko – obiekt po funkcjonującym GOKiR o powierzchni ok. 250 m² w Wilkasach. Ponadto dla potrzeb Centrum wykorzystywana będzie we współpracy z Ekomuzeum u Jeziorowskich infrastruktura remizy strażackiej w Jeziorowskich, gmina Kruklanki.

Centrum Edukacji i Promocji Rybactwa powołane zostanie na podstawie § 9 ust. 3 Statutu Stowarzyszenia jako jego jednostka organizacyjna. Koordynatorem działania Centrum będzie biuro LGR.

Propozycje wydarzeń i działań:

W ramach działania Centrum przewiduje się prowadzenie: Okolicznościowych wystaw malarstwa marynistycznego, rzeźby, archiwalnych fotografii, kameralnych koncertów pieśni rybackich i szant. Rodzinnych pikników wędkarskich. Degustacji, konkursów lub festiwali potraw rybnych. Festiwali lokalnych produktów żywnościowych. Zawodów w wędkarstwie spławikowym, pod lodowym, muchowym i innym.

Ponadto organizację:

- Spotkań z wodą, rybą i tradycją

- Imprez turystyczno-rekreacyjnych z wykorzystaniem szlaku rowerowego po byłych torowiskach
- Spotkań edukacyjnych i szkoleniowych, warsztatów kulinarnych, konkursów wiedzy przyrodniczej i ekologicznej,
- Wydawania publikacji z tradycyjnymi przepisami kulinarnymi opartymi o surowiec rybny
- Wyjazdów edukacyjnych grup szkolnych do różnych Centrów na szlaku kulturowym.

9. Centrum Promocji i Edukacji – Lokalna Grupa Rybacka „Pojezierze Suwalsko-Augustowskie”

Północna część województwa podlaskiego – Suwalszczyzna – jest regionem spójnym geograficznie, obejmując obszar, który znalazł się w zasięgu ostatniego zlodowacenia – na północ od doliny Biebrzy. Młodoglacialny krajobraz charakteryzują liczne jeziora, łukowate pasy moren czołowych, szczególnie dobrze widoczne w północnej części regionu oraz rozległe obszary sandrów (Równina Augustowska). Na terenie objętym LSROR znajduje się 277 jezior o łącznej powierzchni 16 024,00 ha; jeziorność terenu wynosi 4,9%.

Pod względem przyrodniczym Suwalszczyzna wyróżnia się bogatymi zasobami, o randze krajowej i międzynarodowej. Ponad 60% powierzchni opisywanego obszaru (195 783,4 ha) podlega różnym formom ochrony przyrody i krajobrazu. Najwyższe wartości reprezentują: Wigierski Park Narodowy z jeziorem Wigry wraz z 41 innymi zbiornikami wodnymi oraz kompleksem lasów i torfowisk (obiekt Konwencji Ramsarskiej, obszar europejskiej sieci Natura 2000 – „Ostoja Wigierska”), Suwalski Park Krajobrazowy, z najgłębszym polskim jeziorem Hańcza (Obszar Natura 2000 – „Ostoja Suwalska”), potężny kompleks leśny Puszczy Augustowskiej (Obszar Natura 2000), a także sieć rezerwatów przyrody.

Na obszarze LGR „Pojezierze Suwalsko-Augustowskie” Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie ustanowił 173 obwody rybackie:

- w zlewni rzeki Czarnej Hańczy – 87,
- w zlewni Niemna z wyłączeniem rzeki Czarnej Hańczy – 41,
- w zlewni Węgorapy i Pisy – 12,
- w zlewni Biebrzy – 33.

Na 127 obwodach gospodaruje 10 organizacji gospodarczych oraz 212 indywidualnych użytkowników rybackich, którzy mają podpisane wieloletnie umowy użytkowania z Dyrektorem

Agencji Nieruchomości Rolnych SP lub Dyrektorem RZGW w Warszawie. Pozostałe obwody rybackie składające się głównie z niewielkich zbiorników i cieków wodnych, posiadają nieuregulowany stan prawny lub nie znajdują chętnych do użytkowania. Większość obwodów, zwłaszcza tych o niewielkiej powierzchni wód użytkowanych jest przez osoby fizyczne.

Na wodach kompleksu jeziorowego Wigry gospodarkę rybacką prowadzi Wigierski Park Narodowy.

Do największych podmiotów sektora rybackiego należy 5 podmiotów rybackich, które prowadzą gospodarkę rybacką na powierzchni 12 050 ha, co stanowi 75% powierzchni wód na terenie LGR.

Wiodącą tematyką szlaku na obszarze LGR Pojezierze Suwalsko-Augustowskie będzie historia budownictwa wodnego, śródlądowe tradycje rybackie oraz szkutnictwo.

Jako „kotwicę” szlaku proponujemy „Muzeum Wigier”

<http://www.wigry.win.pl/mw/>

Dodatkowo w tematykę szlaku znakomicie wpisują się :

- a. Muzeum Kanału Augustowskiego,
- b. Żegluga Augustowska
- c. Wystawa „Historia i tradycje rybactwa” w Czerwonym Folwarku
- d. Ośrodek Zarybieniowy PZW w Gawrych Rudzie i wylęgarnia ryb WPN w Tartaku
- e. Ośrodek Edukacji Środowiskowej WPN nad jeziorem Wigry
- f. Stocznia jachtowa Ślepsk

„Kotwica” szlaku - Muzeum Wigier- jest jedynym muzeum słodkowodnym w Polsce toteż jego walory edukacyjne są nieocenione.

Muzeum Wigier w Starym Folwarku zostało otwarte w 2009 roku. Znajduje się ono w budynku dawnej Stacji Hydrobiologicznej, w której pracował Alfred Lityński (1927 - 1939) - pionier polskiej limnologii i oferuje poznanie jeziora Wigry od głębin i żyjących w nim stworzeń. Od chwili powstania stanowi jedną z największych atrakcji Suwalszczyzny.

Obiekt oferuje nowoczesną formę zwiedzania poprzez zastosowane rozwiązania multimedialne (filmy, prezentacje multimedialne, nagrania dźwiękowe), które są dostępne za pomocą monitorów dotykowych. Większość materiałów multimedialnych przygotowana jest w języku polskim i angielskim natomiast tradycyjne ulotki dodatkowo zostały przetłumaczone na język niemiecki i litewski dzięki czemu historia i kultura terenu jest dostępna dla większych grup obcojęzycznych turystów, których z roku na rok przybywa.

Oferta Muzeum Wigier:

- lekcje muzealne,

- wodne ścieżki edukacyjne,
- prelekcje,
- zajęcia na łodzi ze szklanym dnem

Sala laboratoryjna została urządzona na wzór wiwarium, w którym pracował Alfred Lityński. W muzeum zobaczymy ekspozycje związane z jeziorem Wigry, historią regionu, walorami przyrodniczymi głębin jeziora oraz współczesną działalność człowieka nad Wigrami. Elementem uzupełniającym ścieżkę edukacyjną związaną z jeziorem Wigry jest wystawa „Historia i tradycja rybołówstwa nad Wigrami” w Czerwonym Folwarku. Wystawa skierowana jest do miłośników rybactwa i wędkowania. Na licznych posterach przedstawiono walory przyrodnicze i kulturowe okolic jeziora Wigry. Na wystawie znajduje się wiele ciekawych eksponatów, m. in. dłubanka, łódź, kuter, kruszarka do lodu, model aparatu inkubacyjnego ikry oraz liczny sprzęt rybacki stosowany do połowu ryb i raków. Na wystawie można obejrzeć wypreparowane okazy niektórych gatunków ryb. Zwiedzanie wzbogacają prezentacje i filmy o tematyce rybackiej oraz pokazujące wykonywane zabiegi ochronne w wodach WPN-u.

Muzeum Kanału Augustowskiego znajduje się w pobliżu największej śluzy na Kanale Augustowskim. Siedzibą muzeum jest dom konstruktora i pomysłodawcy Kanału Augustowskiego inżyniera Prądyńskiego. Budowa kanału ruszyła w 1929 roku, a została zakończona w 1839. Kanał stanowi unikalne połączenie między rzeką Netą, Czarną Hańczą oraz szeregiem jezior łączących je. Kanał stanowi połączenie Wisły z Niemnem. W Muzeum można podziwiać stałą ekspozycję w całości poświęconą budowie i eksploatacji Kanału Augustowskiego. Odrębną część wystawy poświęcono jej konstruktorowi generałowi Ignacemu Prądyńskiemu. Podczas zwiedzania w muzeum wyświetlany jest film o budowie kanału.

Żegluga Augustowska zajmuje się organizacją rejsów pasażerskich statkami żeglugi śródlądowej. Główną drogą wodną, którą pływają statki, jest Kanał Augustowski- wspomniany wyżej zabytek I klasy. Trasa rejsu przebiega przez jeziora, skanalizowane rzeki i sztuczne przekopy kanału, które tworzą tzw. systemat Kanału Augustowskiego. Szczególną atrakcją hydrotechniczną podczas rejsów są śluzy - budowle wodne, które umożliwiają obiektom pływającym pokonywanie różnic poziomu wód na poszczególnych odcinkach drogi wodnej Kanału Augustowskiego.

Ośrodek Zarybieniowy PZW w Gawrych Rudzie położony jest pomiędzy jeziorem Staw Płociczno a jeziorem Wigry. Prowadzi produkcję materiału zarybieniowego do jezior i rzek Suwalszczyzny, następujących gatunków ryb: troć jeziorowa, pstrąg potokowy, pstrąg tęczowy, sieja, sielawa, szczupak, sum. Ma własne stada tarlaków troci jeziorowej, pstrąga potokowego i pstrąga tęczowego. Część ryb przechowywana jest w środowisku obiegów zamkniętych wody

przy kontrolowanym natlenieniu i oczyszczaniu. Troć jeziorowa wypuszczana do jeziora Hańcza, Szurpiły, Wigry, Blizno wzbogaca różnorodność gatunkową tych jezior i uatrakcyjnia je wędkarsko. Poza tym Ośrodek prowadzi w ograniczonym stopniu tucz pstrąga tęczowego i jesiotra w celach typowo konsumpcyjnych.

Zmodernizowany ośrodek produkcji narybku w Tartaku stanowi nową jakość w polskim wylęgarnictwie. Decyduje o tym wysoki poziom techniczny obiektu pozwalający uzyskiwać minimalne straty związane z produkcją, szeroką gamę gatunkową, optymalne sortymenty wielkościowe, dużą ilość narybku w połączeniu z niskimi kosztami produkcji.

Wylęgarnia spełnia surowe warunki weterynaryjne wymagane przy wylęgu narybku, które weszły w życie w 1998 roku mocą Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, i które to wzorowane są na przepisach obowiązujących w krajach Unii Europejskiej. Wylęgarnia w Tartaku posiada, oprócz wyjątkowej wartości zabytkowej dużą wartość techniczną nawiązującą do wspaniałej historii tego obiektu.

Ośrodek Edukacji Środowiskowej WPN nad jeziorem Wigry – zajęcia z ekologii wód.

Stocznia jachtowa Ślepsk. Produkcja laminatowych łodzi motorowych i żaglowych jest obecnie główną gałęzią produkcji, prowadzoną w Ślepsku. Jest to obecnie jedna z największych stocznii w Europie. Stocznia zlokalizowana jest w dwóch miejscach przy ulicy Rajgrodzkiej, gdzie produkowane są żaglówki S-Yachts oraz łodzie motorowe marki Quicksilver, Bayliner, Fiskars i Sunliner natomiast przy ulicy Słowackiego produkowane są łodzie innej znanej amerykańskiej marki.

W obu tych zakładach pracuje bardzo doświadczona załoga, specjaliści odpowiedzialni za projektowanie, produkcję, jakość oraz logistykę. Ślepsk posiada również własną modelarnię, gdzie powstają nowe projekty łodzi. Współpraca z potężnym konsorcjum Brunswick Marine pozwala firmie na stały zbyty swoich produktów. Jakość wykonania sprawia, że Brunswick bardzo ceni sobie współpracę ze Ślepskiem.

Produkcja Stoczniowa to w Ślepsku w chwili obecnej prowadzona jest na kilkunastu nowoczesnych halach, w których można wybudować około 300 łodzi miesięcznie. Łodzie te są wystawiane na największych europejskich wystawach i sprzedawane w niemal wszystkich krajach Europy.

10. Centrum Promocji i Edukacji – Lokalna Grupa Rybacka Pojezierze Olsztyńskie

Lokalna Grupa Rybacka Pojezierze Olsztyńskie obejmuje swoim zasięgiem teren ośmiu gmin z terenu województwa warmińsko-mazurskiego, siedmiu z powiatu olsztyńskiego: Gminy Barczewo, Gminy Biskupiec Reszelski, Gminy Giętrzwald, Gminy Kolno, Gminy

Olsztynek, Gminy Purda, Gminy Stawiguda oraz jednej z powiatu szczycieńskiego: Gminy Pasym. Obszar ten jest spójny terytorialnie, łączą go tradycje historyczne, kulturowe i przyrodnicze oraz pomysł na rozwój i chęć współpracy. Teren Lokalnej Grupy Rybackiej Pojezierze Olsztyńskie obejmuje swoim zasięgiem środkową i północną część Pojezierza Olsztyńskiego, północno-zachodnią część Pojezierza Mrągowskiego i Równinę Warmińską. Warmia to obszar z wyraźnie wyodrębnioną i specyficzną historią, gospodarką, kulturowym splotem polskich, niemieckich i ukraińskich wpływów tworzących wielokulturowe społeczeństwo. Na terenie LGR koncentracja gospodarki rybackiej usytuowana jest głównie w jego południowo-wschodniej części. Zlokalizowane są tu podmioty zajmujące się zarówno gospodarką stawową jak również jeziorową i rzeczną. Występuje tu blisko 60 gatunków ryb co stanowi dość duży wybór i ciekawą ofertę zarówno handlową jak i poznawczą. Powiat olsztyński jest powiatem o dużej koncentracji zarówno obiektów na których prowadzone jest gospodarka rybacka, jak również jej podmiotów. W 6 ośrodkach pstrągowych na terenie LGR produkowane jest ok. 700 t pstrąga rocznie, co stanowi ok. 2,8% produkcji pstrąga w kraju. Produkcja jeziorowa na terenie LGR to blisko 300 t, natomiast w całym powiecie olsztyńskim to ok. 400 t. Wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe umożliwiają rozwój różnych form turystyki, rekreacji i sportu, przemysłu czystych technologii oraz rolnictwa wytwarzającego produkty najwyższej jakości (zdrowa żywność). Unikatowe cechy krajobrazowe i kulturowe tej ziemi stawiają ją wśród najciekawszych i najatrakcyjniejszych krain Polski. Wpływa na to urozmaicony krajobraz polodowcowy, z dużą ilością jezior i rzek, duża zmienność flory i fauny, jak również zachowane elementy kulturowe, harmonijnie w ten krajobraz wpisane.

Planowani Partnerzy Projektu:

- gospodarstwa rybackie z terenu LGR PO
- ośrodki turystyczne bazujące na bogactwie przyrodniczo-kulturowym obszaru
- lokalni hodowcy ryb
- producenci żywności naturalnej i tradycyjnej
- jst
- organizacje pozarządowe działające w zakresie ochrony środowiska, kultywowania tradycji lokalnych oraz edukacyjnych
- Wydział Ochrony Środowiska i Rybactwa UWM w Olsztynie
- Instytut Rybactwa Śródlądowego w Olsztynie
- Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Olsztynie
- Warmińsko-Mazurska Izba Rolnicza w Olsztynie

Temat przewodni Centrum Promocji i Edukacji to:

„Turystyka wędkarska, akwakultura, promocja produktów lokalnych oraz tradycje kulinarne na Warmii i Mazurach.”

Główne tematy działalności Centrum w ww. zakresie to:

Turystyka wędkarska - Łowiska wędkarskie i otoczenie

- szlak łowisk wędkarskich na obszarze LGR,
- Zawody wędkarskie „Z rodziną na Ryby” (cykl imprez organizowanych od 2012 roku cieszący się coraz większą popularnością),
- Wędkarskie pakiety turystyczne w ośrodkach wypoczynkowych.

Tradycyjne kulinaria rybne na Warmii i Mazurach

- kampanie promocyjne ryb słodkowodnych,
- warsztaty i konkursy kulinarne,
- publikacje edukacyjne i promocyjne,
- promocja produktów lokalnych z ryb.

Akwakultura

- produkcja materiału zarybieniowego,
- współpraca pomiędzy naukowcami a sektorem rybackim,
- popularyzacja innowacji w wylęgarnictwie.

Ichtiologia i ekologia środowisk wodnych

- ochrona środowiska a rozwój turystyki,
- racjonalna gospodarka zasobami wodnymi,
- współpraca rybaków i wędkarzy w tworzeniu łowisk,

- eutrofizacja jezior i metody rekultywacji.

Tematyka Centrum realizowana będzie poprzez funkcje wystawienniczą, szkoleniową, promocyjną i edukacyjną. Na potrzeby Centrum zostanie zaadoptowany budynek przekazany w długoletnie użyczenie przez samorząd lokalny z zabezpieczeniem wykorzystania na potrzeby centrum przez okres minimum 10 lat. Gmina Olsztynek – obiekt po Zakładzie Usług Komunalnych wraz z zabytkową wieżą ciśnień (docelowo w pomieszczeniach wieży planuje się utworzenie izby regionalnej przedstawiającej tradycje rybołówstwa na Warmii i Mazurach wraz z punktem widokowym na okoliczne jeziora).

Propozycje wydarzeń i działań:

W ramach działania Centrum przewiduje się organizację:

- Okolicznościowych wystaw malarskich, rzeźbiarskich i fotograficznych.
- Rodzinnych pikników wędkarskich „Z Rodziną na Ryby”.
- Warsztatów, konkursów kulinarnych.
- Festiwali lokalnych produktów żywnościowych.
- Zajęć i pokazów edukacyjnych dla dzieci i młodzieży z cyklu „Życie jeziora”
- warsztatów „Wędkarz turysta” dla podmiotów z sektora turystycznego
- Wydanie publikacji promocyjnych (z zakresu turystyki, wędkarstwa, kuchni)
- Wyjazdów edukacyjnych do różnych Centrów na szlaku kulturowym.

Koordynatorem działań Centrum będzie Biuro LGR PO.

Profesjonalizacja szlaku

Aby Północny Szlak Rybacki stał się w pełni produktem materialnym, o rozpoznawanej i uznanej marce w regionie i Polsce niezbędne jest podejmowanie szeregu działań już na etapie projektowania szlaku. Nie może to być również przedsięwzięcie jednorazowe – jego realizacja winna pociągać za sobą obowiązek stałego udoskonalania oferty. Najważniejsze działania profesjonalizujące to [Gaweł 2011]:

- Stworzenie książki identyfikacji wizualnej, zawierającej logo oraz wzory barw i elementów graficznych wykorzystywanych w materiałach informacyjnych;

- Pełna dostępność obiektów szlakowych, w sezonie nie mniej niż pięć dni w tygodniu po pięć godzin dziennie, co najmniej do godziny 18:00;
- Oznakowanie szlaku w terenie drogowskazami oraz tablicami informacyjnymi przy obiektach;
- Dobrowolne deklaracje uczestnictwa właścicieli, podejmujących spełnienie standardów udostępniania obiektów na szlaku;
- Utworzenie portalu internetowego szlaku i jego bieżąca aktualizacja;
- Cykliczne wydawanie materiałów promocyjnych (map i folderów) oraz kampania marketingowa
- Trwałość organizacyjna i finansowa organów zarządzających szlakiem

Tematyka Centrum realizowana będzie poprzez funkcje wystawienniczą, edukacyjno-szkoleniową i promocyjną. Na potrzeby Centrum planujemy zaadoptować budynek, który znajdować się będzie w pobliżu zbiornika wodnego aby można było w jak najszerszym zakresie pokazywać jak teoria łączy się z praktyką w naturalnym środowisku.

Oczekiwane oddziaływanie szlaku kulturowego.

Dobrze zarządzany szlak kulturowy nie jest wyłącznie produktem turystycznym przynoszącym wymierne korzyści materialne. Jego oddziaływanie może być daleko szersze i może objąć oddziaływania o wartości niewymiernej dla społeczności lokalnych, wśród których najważniejsze jest ugruntowanie poczucia przynależności do swojej okolicy. Oczekiwane korzyści z utworzenia Północnego Szlaku Rybackiego to m.in.:

- Różnicowanie działalności gospodarczej w sektorze rybackim;
- Deglomeracja ruchu turystycznego i jego wzrost na obszarach objętym szlakiem, przekładający się na zysk dla lokalnych przedsiębiorców;
- Kształtowanie, zarządzanie i ochrona materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego w szczególności tego związanego z rybactwem;
- Integracja środowisk lokalnych i wzmacnianie ich tożsamości regionalnej;
- Zatrzymanie odpływu kapitału społecznego ze słabiej rozwijających się regionów;
- Przekształcenie się w składnik marketingu terytorialnego na poziomie powiatów i województwa;
- Wzrost zainteresowania środowisk naukowych i akademickich tematyką szlaku, co inicjuje rozwój działalności badawczej i archiwizacyjnej.

Komplementarność Północnego Szlaku Rybackiego względem regionalnych dokumentów strategicznych.

Aby przedsięwzięcie lub produkt o randze regionalnej lub ponadregionalnej mógł efektywnie korzystać z narzędzi finansowych przeznaczonych do jego rozwoju, niezbędne jest wpisanie się w cele dokumentów strategicznych, definiujących priorytety finansowania inwestycji. Poniżej omówiono pięć najważniejszych strategii i programów, które nawiązują do tworzenia przedsięwzięć Północnego Szlaku Rybackiego. W większości z nich istnienie szlaku kulturowego wpisuje się w działania związane z turystyką. Należy podkreślić, że funkcjonowanie szlaku kulturowego tylko na rynku usług turystycznych, jako produkt turystyczny, sprowadza jego rolę do przedmiotu wymiany ekonomicznej, pomija natomiast jego znaczenie dla społeczności lokalnej. W najlepszym przypadku rolę tych społeczności sprowadza się do oferenta lub wytwórcy usługi, a nie dostrzega się fundamentalnego znaczenia korzyści pozaekonomicznych dla nich płynących, które mogą stanowić kapitał do dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego.

Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020.

Zaktualizowana we wrześniu 2012 roku wersja Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020 wyróżnia trzy ogólne cele strategiczne: nowoczesną gospodarkę, aktywnych mieszkańców i atrakcyjną przestrzeń. W szczególności opisuje je dziesięć celów operacyjnych, wśród których funkcjonowanie szlaków kulturowych może spełniać dwa z nich (wyróżnione na tabeli poniżej):

NOWOCZESNA GOSPODARKA	AKTYWNI MIESZKAŃCY	ATRAKCYJNA PRZESTRZEŃ
Wysoka efektywność przedsiębiorstw	Wysoki poziom zatrudnienia	Sprawny system transportowy
Konkurencyjne szkolnictwo wyższe	Wysoki poziom kapitału społecznego	Bezpieczeństwo i efektywność energetyczna
Unikatowa oferta turystyczna i kulturalna	Efektywny system edukacji	Dobry stan środowiska
	Lepszy dostęp do usług zdrowotnych	

Cel operacyjny 1.3. Unikatowa oferta turystyczna i kulturalna odnosi się do czterech spośród dziesięciu wyzwań strategicznych województwa pomorskiego do roku 2020, którymi są:

- Obszary o nie w pełni uruchomionych potencjałach. Wzrost bazy dochodowej obszarów w zasięgu oddziaływania korytarzy i węzłów transportowych (m.in. porty morskie, lotnicze, terminale intermodalne), obszarów o unikatowej ofercie turystycznej, a także położonych poza Obszarem Metropolitalnym Trójmiasta.
- Powiązania gospodarcze. Efektywna współpraca sektora naukowo-badawczego z sektorem przedsiębiorstw, lepsze warunki rozwoju proeksportowo ukierunkowanych firm i klastrów gospodarczych, a także wzrost poziomu inwestycji w branżach o największym potencjale rozwoju opartych o specyficzne potencjały województwa.
- Zatrudnienie i stan zdrowia mieszkańców. Zwiększenie zatrudnienia mieszkańców we wszystkich kategoriach wiekowych, a także poprawa stanu zdrowia społeczeństwa dla lepszego wykorzystania potencjału wynikającego z wydłużania się życia.
- Zarządzanie przestrzenią. Lepsze zarządzanie przestrzenią dla zmniejszenia presji na środowisko, poprawy bezpieczeństwa powodziowego, a także optymalnego wykorzystania potencjałów terytorialnych (przyrodniczego, krajobrazowego, kulturowego i gospodarczego) dla zapewnienia wysokiej jakości życia.

W obrębie tego celu operacyjnego szczególnie ważne miejsce zajmują sieciowe, kompleksowe, rozpoznawalne co najmniej na poziomie krajowym, oparte o walory naturalne oraz zasoby dziedzictwa kulturowego, jak również wykorzystujące potencjał oferty kulturalnej regionu, produkty i pakiety turystyczne; uniezależnienie oferty turystycznej od pory roku, jej różnicowanie w oparciu o potencjał przemysłu czasu wolnego, a także silniejsza specjalizacja regionu w zakresie turystyki prozdrowotnej i biznesowej.

Autorzy dokumentu szczególnie uwypuklili powiązanie pomiędzy turystyką, a kulturą, co przedstawili wymieniając oczekiwane efekty realizacji celu, czyli:

- Całoroczną, kompleksową i atrakcyjną ofertę turystyczną i kulturalną regionu obejmującą także efektywne wykorzystanie obiektów sportowych o randze krajowej;
- Unikatowe walory naturalne, kulturalne i dziedzictwa kulturowego, w tym kulinarne, wykorzystywane w sposób racjonalny, efektywny i zrównoważony;
- Wzmocniony wizerunek regionu oraz większa rozpoznawalność i spójność kluczowych regionalnych marek turystycznych i kulturalnych;
- Silną współpracę pomiędzy podmiotami branży turystycznej i kulturalnej.

Jednym z obszarów współpracy ponadregionalnej w obrębie celu 1.3 wskazanych w dokumencie są szlaki kulturowe.

Cel operacyjny 2.2. Wysoki poziom kapitału społecznego oprócz zatrudnienia i zdrowia mieszkańców, odpowiada na następujące wyzwania regionu pomorskiego zidentyfikowane w Strategii:

- Kapitał społeczny i tożsamość regionalna. Stymulowanie aktywności społecznej i budowa regionalnej wspólnoty obywatelskiej czerpiącej m.in. z wielokulturowego dziedzictwa, tradycji morskich i solidarnościowych, a także wzrost kompetencji mieszkańców, które warunkują zdolność do funkcjonowania w dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości.
- Zdolność instytucjonalna. Poprawa jakości zarządzania rozwojem, w tym wykreowanie regionu miejskiego o inteligentnej specjalizacji i rdzeniu w Obszarze Metropolitalnym Trójmiasta; a także wypracowanie optymalnych form współpracy samorządu województwa z partnerami w regionie, kraju i UE, jak również skuteczne i terminowe wdrożenie prawa UE w zakresie środowiska i energetyki.

Szczególną rolę w realizacji tego celu powierzono stymulującą aktywność społeczną organizacjom pozarządowym. Wśród oczekiwanych efektów realizacji tego celu operacyjnego, z Północnym Szlakiem Rybackim mogą być związane przede wszystkim:

- Organizacje pozarządowe jako silny partner w realizacji zadań publicznych oraz atrakcyjny pracodawca;
- Większe uczestnictwo mieszkańców w wolontariacie i animacji środowiskowej;
- Silniejsze poczucie więzi mieszkańców z regionem oraz dbałość o zachowanie różnorodności kulturowej województwa;
- Skuteczne mechanizmy włączania osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- Znaczące uczestnictwo mieszkańców (w tym dzieci, młodzieży, a także osób starszych i niepełnosprawnych) w lokalnych wydarzeniach kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych;
- Wysokiej jakości przestrzeń publiczna;
- Zachowane dziedzictwo i krajobraz kulturowo-przyrodniczy.

Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Pomorskiego na lata 2007-2013

Przyjęta decyzją Komisji Europejskiej w listopadzie 2011 roku aktualizacja Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego (RPO WP) na lata 2007-2013 w diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej regionu uwypukla m.in.:

- istotną rolę turystyki w kreowaniu miejsc pracy w regionie;
- zbyt dużą sezonowość w turystyce;
- bardzo duży i nie w pełni wykorzystany potencjał w zakresie rozwoju różnorodnych form turystyki, brak w pełni wykreowanych, atrakcyjnych (sieciowych) produktów turystycznych;
- nie w pełni wykorzystany pod kątem turystycznym potencjał dziedzictwa kulturowego;
- braki w zakresie obiektów kulturalnych i sportowych na obszarach wiejskich;
- niską jakość i dostępność usług ochrony zdrowia na obszarach wiejskich;
- niską aktywność zawodową, gospodarczą i społeczną na dużej części obszarów wiejskich.

Północny Szlak Rybacki może odpowiadać przede wszystkim na dwa z czterech celów szczegółowych RPO WP:

- *Cel szczegółowy 3.* Poprawa atrakcyjności osiedleńczej i turystycznej.
Obszar tematyczny: Wykorzystanie potencjału turystycznego.
- *Cel szczegółowy 4.* Przełamywanie barier strukturalnych na obszarach o niższym potencjale rozwojowym. Obszar tematyczny: Wzmocnienie tkanki społecznej na obszarach o niższym potencjale rozwojowym

Z podanych wyżej celów i obszarów tematycznych wynikają następujące osie priorytetowe RPO WP:

- *Oś priorytetowa 6.* Turystyka i dziedzictwo kulturowe
- *Oś priorytetowa 9.* Lokalna infrastruktura społeczna i inicjatywy obywatelskie

Polityka Spójności UE wskazuje na walory przyrodnicze i kulturowe jako potencjał dla zrównoważonego rozwoju turystyki. Turystyka zaś oraz inwestowanie w kulturę stanowią zasadniczy sposób o konkurencyjności regionu. W obrębie osi 6. zwraca się również uwagę na zasoby dziedzictwa kulturowego tworzące znaczące i ciągle jeszcze nie w pełni wykorzystane możliwości rozwojowe regionu. Dążenie do jego zachowania i efektywnego wykorzystania pozwolą na dywersyfikację oraz poprawę jakości oferty turystycznej i kulturalnej, a także przyczynią się do wzrostu roli turystyki i kultury jako czynników stymulujących rozwój

społeczno-gospodarczy regionu. Stąd też tworzenie i rozwijanie szlaków kulturowych jest jednym ze sposobów realizacji wszystkich celów szczegółowych tej osi priorytetowej, którymi są:

- Podniesienie jakości publicznej infrastruktury turystycznej;
- Rozwijanie systemu informacji turystycznej i kulturalnej oraz promocja sieciowych produktów turystycznych;
- Poprawa atrakcyjności turystycznej miejsc o wysokich walorach kulturowych;
- Zrównoważone wykorzystanie walorów przyrodniczych regionu w rozwoju turystyki.

W obszarze rozwoju społecznego zaistnienie Północnego Szlaku Rybackiego wpisuje się w dziewiątą oś priorytetową RPO WP, przede wszystkim w trzeci cel szczegółowy w niej zawarty, tj. aktywizację i integrację społeczności lokalnych na obszarach wiejskich. Jako konieczność uznano tu redukcję dysproporcji społeczno-gospodarczych pomiędzy Aglomeracją Trójmiejską a obszarami pozametropolitalnymi, oraz miastem a wsią. Przewycięzaniu stagnacji społeczno-gospodarczej na terenach wiejskich i małych miast powinno sprzyjać tworzenie warunków dla pobudzenia i wspierania lokalnych inicjatyw społecznych oraz rozwijania partnerstwa przy realizacji działań rozwojowych. Istotnym motorem w zwiększaniu aktywności społeczności lokalnych powinien stać się sektor pozarządowy. Ważne jest więc wzmocnienie jego potencjału oraz tworzenie warunków dla efektywnej współpracy pomiędzy sektorem publicznym a pozarządowym.

W obrębie celu 9. za szczególnie ważne uznano przedsięwzięcia dotyczące m.in.:

- budowy, adaptacji, remontu i wyposażenia obiektów publicznych pełniących funkcje kulturalne (np. świetlice) lub inne funkcje społeczne (np. centra integracji społecznej);
- budowy, adaptacji, remontu i wyposażenia obiektów małej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej;
- prac konserwatorskich w obiektach zabytkowych o znaczeniu lokalnym;
- kształtowanie przestrzeni publicznych w centrach wsi, tworzenia terenów rekreacyjnych;
- wsparcia na organizację i wypromowanie wydarzeń kulturalnych.

Realizowane projekty mogą dotyczyć również prac konserwatorskich w obiektach zabytkowych o znaczeniu lokalnym, a także zagospodarowania terenu (urządzanie placów zabaw, kształtowanie przestrzeni publicznych w centrach wsi, tworzenia terenów rekreacyjnych). Możliwe jest również uzyskanie wsparcia na organizację i wypromowanie wydarzeń kulturalnych

związanych z zachowaniem dziedzictwa kulturowego wsi i wykorzystaniem specyficznych zasobów lokalnych, w tym zwłaszcza walorów środowiskowych i kulturowych.

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego na lata 2011-2014

Jest dokumentem strategicznym zawierającym rozpoznanie problematyki opieki i ochrony zabytków w województwie pomorskim. Podobnie jak w poprzedniej jego wersji, zwrócono w nim szczególną uwagę na dziedzictwo morskie i rzeczne, będące czynnikiem wyróżniającym województwo pomorskie spośród pozostałych w kraju. W ramach tak określonego dziedzictwa w raporcie można wyróżnić te, które w szczególny sposób dotyczą rybołówstwa morskiego i śródlądowego:

- historyczne porty, stocznie z towarzyszącą zabudową i pochylniami;
- zabytki etnograficzne (np. łodzie rybackie z rejonu Zatoki Gdańskiej i Zalewu Wiślanego);
- wsie rybackie: (Jastarnia, Puck, Kuźnica, Łeba, Ustka, Rewa, Hel);
- domy rybackie (Hel, Jelitkowo);
- zabytkowe łodzie i statki rzeczne.

Powyższa lista nie wlicza zabytków ruchomych, wśród których najwięcej znajduje się w muzeach, a w szczególności w jedynym w Polsce muzeum powołanym do ochrony nadmorskiego, nadrzecznego, morskiego i podwodnego dziedzictwa kulturowego, jakim jest Centralne Muzeum Morskie działające od 1960 r.

Wśród wymienionych w Programie Opieki trzech priorytetów, Północny Szlak Rybacki wpisuje się częściowo we wszystkie z nich. Poniżej wymieniono kierunki działań komplementarne z działalnością szlaku kulturowego o tematyce rybackiej.

PRIORYTET 1. ZACHOWANIE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO MIAST I WSI	
Kierunki działań	<ul style="list-style-type: none"> • Zachowanie dziedzictwa kulturowego miast i wsi regionu służące budowaniu tożsamości mieszkańców oraz promocji turystycznej. • Trwałe zachowanie i bezpieczeństwo obiektów zabytkowych.
Typy wsparcia działań	<ul style="list-style-type: none"> • Działania uwzględniające w szczególności konserwację, renowację, rewaloryzację, poprawę stanu zachowania: obiektów przemysłu i techniki (fabryki, młyny, wiatraki, kuźnie, wieże ciśnień, hale produkcyjne, browary, gorzelnie itp.) oraz obiektów gospodarczych (magazyny, spichlerze, stajnie, stodoły i inne obiekty w obrębie zespołów folwarcznych, zagród itp.), • Rewaloryzacja, adaptacja na cele kulturalne, edukacyjne, turystyczne obszarów i obiektów przemysłowych i powojсковych, pokolejowych

PRIORYTET 2. ZACHOWANIE KULTUROWE DZIEDZICTWA MORSKIEGO I RZECZNEGO	
Kierunki działań	<ul style="list-style-type: none"> • Zachowanie dziedzictwa morskiego i rzecznoego służące budowaniu tożsamości mieszkańców oraz promocji turystycznej; • Zachowanie zanikającej kultury materialnej portów morskich i rzecznych oraz wsi rybackich; • Odnowa i ożywienie zdegradowanych obszarów portowych i przemysłowych związanych z przemysłem morskim; • Pielęgnowanie i promocja bogatych tradycji morskich kraju i regionu oraz tradycji lokalnych związanych z życiem codziennym mieszkańców strefy przybrzeżnej; • Ekspozycja najcenniejszych zabytków dziedzictwa morskiego i rzecznoego.
Typy wsparcia działań	<ul style="list-style-type: none"> • Działania uwzględniające w szczególności konserwację, renowację, rewaloryzację, poprawę stanu zachowania portów morskich – handlowych i rybackich z towarzyszącą zabudową i pochylniami; • Rewitalizacja zabytkowych obszarów portowych i przemysłowych związanych z przemysłem morskim i gospodarką morską; • Rewaloryzacja, adaptacja na cele kulturalne, edukacyjne, turystyczne obszarów i obiektów dziedzictwa morskiego i rzecznoego; • Konserwacja i rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych dziedzictwa morskiego i rzecznoego (w tym archeologicznych).
PRIORYTET 3: BADANIE, DOKUMENTACJA I PROMOCJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	
Kierunki działań	<ul style="list-style-type: none"> • Rozpoznanie zasobów i specyfiki regionalnego dziedzictwa kulturowego; • Promowanie tradycyjnych form i cech regionalnej architektury (w zakresie bryły, detalu architektonicznego, materiału, kolorystyki, rozwiązań konstrukcyjnych); • Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym; • Promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego służąca kreacji produktów turystyki kulturowej; • Szeroki dostęp do informacji o dorobku kultury regionalnej.
Typy wsparcia działań	<ul style="list-style-type: none"> • Współpraca z instytucjami kultury w zakresie rozpoznania regionalnego dziedzictwa kulturowego oraz wymiany informacji jego zasobach. • Rozpoznanie i promocja najcenniejszych zabytków, w szczególności obejmująca charakterystyczne zabytki świadczące o odrębności i specyfice regionu, m.in. dziedzictwa morskiego i rzecznoego; • Wspieranie działań edukacyjnych i promocyjnych oraz popularyzujących wiedzę o dziedzictwie kulturowym województwa pomorskiego, m.in. przygotowanie i organizacja konferencji naukowych, publikacje książkowe i foldery oraz organizacja konkursów.

Rola Pomorskiego Szlaku Rybackiego najbliższej spotyka się z priorytecie trzecim, dotyczącym promocji dziedzictwa kulturowego, zaś w pozostałych ma w wielu przypadkach pośrednie oddziaływanie.

Strategia Rozwoju Turystyki Województwa Pomorskiego na lata 2004-2013

Komitet specjalistów pracujący nad podstawowym dokumentem strategicznym dotyczącym turystyki w regionie pomorskim wyszedł z założenia, że wiele dziedzin gospodarki i życia społecznego związanych jest silnie z turystyką, jak np. kultura, sport, transport, rolnictwo toteż celem Strategii jest również wskazanie rozwoju funkcji turystycznych w tych dziedzinach.

Pośród sześciu priorytetów wyznaczonych w Strategii, najważniejszy i niemal w całości odnoszący się do szlaków kulturowych jest priorytet 3. Tworzenie markowych produktów turystycznych. Opiera się on między innymi na następujących założeniach:

- Istnienie wiodących produktów markowych prowadzi do skuteczniejszej identyfikacji regionu z charakterystycznym, unikatowym komponentem obszaru, a co za tym idzie wykreowania pozytywnego wizerunku regionu i podniesienia jego konkurencyjności.
- Położenie nadmorskie to jeden z największych atutów województwa pomorskiego, który w sposób planowy należy wykorzystać.
- Różnorodność środowiska przyrodniczego województwa pomorskiego pozwala na rozwój wielu form turystyki.
- Ekspozowanie i wykorzystanie środowiska przyrodniczego i antropogenicznego w turystyce wymaga stosowania zasad zrównoważonego rozwoju.
- Wykorzystanie bogactwa dziedzictwa kulturowego Pomorza sprzyja rozwojowi infrastruktury turystycznej oraz stanowi podstawę do podniesienia atrakcyjności turystycznej regionu.
- Budowanie oferty na bazie dziedzictwa kulturowego wzmacnia tożsamość mieszkańców i rozwija regionalizm.
- Wyeksponowanie produktów turystycznych powinno prowadzić do intensyfikacji rozwoju usług związanych z obsługą turystów, a co za tym idzie generować nowe miejsca pracy.

Wobec wymienionych wcześniej uwarunkowań zidentyfikowano cele i zadania w obrębie priorytetu. Szlaki kulturowe są produktem markowym w dużej mierze mieszczącym się w dziedzinie turystyki, zatem warto je poniżej przytoczyć.

CELE STRATEGICZNE	ZADANIA	PARTNERZY
3.1 Zbudowanie oferty turystycznej regionu w postaci kompleksowych produktów turystycznych obejmujących atrakcje i usługi	3.1.1. Inwentaryzacja atrakcji niezbędnych do tworzenia konkretnych produktów turystycznych oraz określenie możliwości rozwoju ich funkcji turystycznych	<ul style="list-style-type: none"> • Krajowe, regionalne i lokalne organizacje turystyczne (Polska Organizacja Turystyczna, Pomorska Regionalna Organizacja Turystyczna) • Samorządy lokalne • Samorząd wojewódzki • Organizacje pozarządowe • Podmioty gospodarcze branży turystycznej • Inne podmioty
	3.1.2. Nawiązanie współpracy pomiędzy podmiotami tworzącymi potencjalną spójną ofertę turystyczną	
	3.1.3. Wspieranie inicjatyw zmierzających do wykreowania produktów turystycznych wydłużających sezon	
	3.1.4. Wspieranie usługodawców, w tym agroturystyki w promocji i sprzedaży oferty regionu	
3.2 Wykreowanie markowych produktów turystycznych identyfikujących unikatowe i osobliwe cechy regionu	3.2.1. Sporządzenie listy atrakcji turystycznych o charakterze unikatowym	<ul style="list-style-type: none"> • Krajowe, regionalne i lokalne organizacje turystyczne (Polska Organizacja Turystyczna, Pomorska Regionalna Organizacja Turystyczna) • Samorządy lokalne • Samorząd wojewódzki • Organizacje pozarządowe • Podmioty gospodarcze branży turystycznej • Inne podmioty
	3.2.2. Nawiązanie współpracy pomiędzy podmiotami tworzącymi potencjalne elementy produktu markowego	
	3.2.3. Budowanie markowych produktów turystycznych opartych na zasobach przyrody	
	3.2.4. Budowanie markowych produktów turystycznych opartych na zasobach dziedzictwa kulturowego	
	3.2.5. Budowanie markowych produktów turystycznych opartych na atrakcjach	
	3.2.6. Wspieranie promocji produktów markowych województwa	
3.3 Wspieranie innowacyjnych rozwiązań w zakresie kreowania produktów turystycznych	3.3.1. Inicjowanie innowacyjnych rozwiązań w zakresie kreowania produktów turystycznych	<ul style="list-style-type: none"> • Krajowe, regionalne i lokalne organizacje turystyczne • Samorządy lokalne • Samorząd wojewódzki • Organizacje pozarządowe • Podmioty gospodarcze branży turystycznej • Instytucje naukowe
	3.3.2. Kreowanie nowatorskich rozwiązań w zakresie kreowania produktów turystycznych	

Przytoczone zadania wskazują na konieczność współpracy pomiędzy strukturami samorządowymi, organizacjami pozarządowymi a podmiotami gospodarczymi w celu kreowania spójnych i atrakcyjnych produktów turystycznych.

Program Rozwoju Produktów Turystycznych Województwa Pomorskiego na lata 2008-2013

Rozwinięciem zadań postawionych w priorytecie 3. Strategii Rozwoju Turystyki jest zaktualizowany w 2008 roku obszerny Program Rozwoju Produktów Turystycznych Województwa Pomorskiego na lata 2008-2013. Wyznacza on dziesięć kierunków rozwoju produktów turystycznych regionu, którymi są:

1. Produkty adresowane do kluczowych segmentów (rynków docelowych) regionu pomorskiego;
2. Produkty, które budują swoją markę w oparciu o kluczowe wyróżniki turystyczne regionu pomorskiego;
3. Produkty wpisujące się w kluczowe dla regionu pomorskiego formy aktywności turystycznej;
4. Produkty, których rozwój pozwala na ograniczanie negatywnych zjawisk występujących w turystyce pomorskiej, różnicowanie (dywersyfikację) i wzbogacanie oferty turystycznej regionu;
5. Produkty wzmacniające i eksponujące tożsamość regionalną Kaszub, Kociewia, Żuław i Powiśla, lub eksponujące różnorodność kulturową pozostałych subregionów województwa;
6. Produkty kompleksowe;
7. Produkty innowacyjne;
8. Produkty wpisujące się w inicjatywy ponadregionalne;
9. Produkty wykorzystujące nowoczesne technologie w procesie promocji i dystrybucji;
10. Produkty, wpisujące się w założenia i standardy kreacji turystycznego wizerunku województwa pomorskiego i Polski.

Propozycja Pomorskiego Szlaku Rybackiego wpisuje się w większość wytyczonych w Programie kierunków. Przyjrzyjmy się niektórym z nich:

Kierunek 2. Produkty, które budują swoją markę w oparciu o kluczowe wyróżniki turystyczne regionu pomorskiego;

Wśród wyróżników turystycznych województwa, które wymienia program, Północny Szlak Rybacki oparłby się na:

- nadmorskim położeniu regionu
- różnorodności kulturowej regionu i bogactwie dziedzictwa kulturowego

- potencjale przyrodniczym regionu

Kierunek 3. Produkty wpisujące się w kluczowe dla regionu pomorskiego formy aktywności turystycznej;

Autorzy programu identyfikują tutaj rodzaje aktywności, posiadające duży potencjał rozwojowy w Pomorskiem. Jednym z nich jest turystyka kulturowa i krajoznawcza, bazująca w szczególności na dziedzictwie kulturowego i przyrodniczego. Na aspektach tego dziedzictwa związanych z rybnictwem ma bazować Północny Szlak Rybacki.

Kierunek 4. Produkty, których rozwój pozwala na ograniczanie negatywnych zjawisk występujących w turystyce pomorskiej, różnicowanie (dywersyfikację) i wzbogacanie oferty turystycznej regionu;

Obiekty wpisane na szlak będą się znajdowały zarówno w strefie nadmorskiej, gdzie w okresie wakacyjnym występuje najsilniejsza w województwie koncentracja ruchu turystycznego, jak i w obszarach przylegających, określanych w RPO WP jako słabe strukturalnie. Szlak wówczas sprzyjałby ograniczeniu nadmiernej penetracji turystycznej regionu.

Współtworzenie szlaku przez lokalną społeczność i przedsiębiorców, organy administracji samorządowej i organizacje samorządowe, które jest niezbędne w zarządzaniu szlakiem, będzie się przyczyniało do budowania trwałych relacji i poprawy współpracy pomiędzy wymienionymi podmiotami.

Ważnym aspektem funkcjonowania Północnego Szlaku Rybackiego stałyby się działania wspierające zrównoważone wykorzystanie zasobów przyrodniczych regionu, a w szczególności tych, od których zależy istnienie populacji ryb.

Kierunek 7. Produkty innowacyjne.

Twórcy programu w obrębie tego kierunku zwracają na produkty wdrażające niewykorzystane do tej pory elementy potencjału turystycznego regionu. Inicjatywa szlaku o tematyce związanej z rybnictwem byłaby prawdopodobnie pierwszą tego typu w regionie i w kraju.

Kierunek 8. Produkty wpisujące się w inicjatywy ponadregionalne.

Zauważając słusznie, że turystyka nie uznaje granic administracyjnych, autorzy programu jako szczególnie istotne dla rozwoju pomorskiej turystyki zaliczają szlaki tematyczne i kulturowe.

W dalszej perspektywie możliwe jest rozszerzenie zasięgu Północnego Szlaku Rybackiego na sąsiadujące województwa, co może zwiększyć jego potencjał.

Wskazanie powiązań projektu „Północny Szlak Rybacki” ze Strategią rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020 (uchwała nr XXXIV/474/05 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego 31 sierpnia 2005 r.)

Główne odniesienia realizacji projektu można zdefiniować poprzez wskazanie m.in. zapisów strategii zawartych w:

Części 9.1.4 Wspieranie systemu produkcji i promocja wytwarzanej w regionie żywności wysokiej jakości

Już dziś wiadomo, że Warmia i Mazury mają duże szanse na specjalizację w dziedzinie żywności wysokiej jakości. Nowoczesne podejście do tej dziedziny gospodarki uwzględnia zarówno wzrost powiązań kooperacyjnych, jak również podnoszenie poziomu technologicznego regionu.

Relacje z celami oraz oczekiwane efekty przestrzenne.

Działania służące do osiągnięcia tego celu związane są przede wszystkim ze wzrostem konkurencyjności terenów wiejskich i przetwórstwa rolno-spożywczego, przy jednoczesnym rozwijaniu więzi kooperacyjnych między rolnikami, przedsiębiorcami i instytucjami otoczenia biznesu. Należy spodziewać się, że w efekcie powstaną nowe miejsca pracy, szczególnie na obszarach wiejskich, ale również w przedsiębiorstwach z branży przetwórczej.

Aktywna promocja doprowadzi do wzrostu powiązań sieciowych.

Wspieranie systemu produkcji i promocja regionalnej żywności wysokiej jakości a cele strategiczne

Wzrost konkurencyjności gospodarki. Wzrost aktywności społecznej. Wzrost liczby i jakości powiązań sieciowych. Wspieranie systemu produkcji i promocja regionalnej żywności wysokiej jakości. Główna część działań lokowana będzie na terenie obszarów wiejskich, choć beneficjentem będą również te obszary miejskie, na których zlokalizowane są przedsiębiorstwa przetwórstwa rolno-spożywczego.

Realizacja celu wymaga koncentracji działań wokół następujących zagadnień:

A. Wspieranie rozwoju systemu produkcji żywności wysokiej jakości, w tym żywności ekologicznej, czyli:

- wspieranie inicjatyw rozwijających produkcję żywności według zasady „od pola do stołu”, markowej i oznakowanej zgodnie z wymaganiami Unii Europejskiej,

- wsparcie producentów żywności pod względem wiedzy i praktycznego zastosowania metod ułatwiających im rozwój produkcji wysokiej jakości, w tym poprzez zastosowania tradycyjnych lub nowoczesnych technologii,
- wspieranie wewnątrzregionalnej kooperacji na linii rolnicy – przemysł rolno-spożywczy – handel.

B. Wspieranie promocji żywności ze znakiem świadczącym, że pochodzi ona z Warmii i Mazur poprzez:

- pomoc w promocji krajowej i zagranicznej produktów z takimi znakami, poprzez preferowanie ich w kontaktach zagranicznych,
- wspieranie promocji żywności markowej oraz posiadającej oznaczenia uznane w Unii Europejskiej,

część 9.1.5 Wzrost potencjału turystycznego

Warmia i Mazury uznawane są za atrakcyjny turystycznie region, jednak utrzymanie tej przewagi wymaga ciągłych starań. Aby wydłużyć sezon turystyczny, trzeba poszukiwać nowych form aktywności w regionie. Należy działać w sposób niekonwencjonalny i kompleksowy, podnosząc atrakcyjność poszczególnych miejsc poprzez przygotowywanie produktów turystycznych.

Relacje z celami oraz oczekiwane efekty przestrzenne

Już w poprzedniej strategii turystyka wymieniana była jako jeden z ważniejszych elementów gospodarki Warmii i Mazur. Przewidywane obecnie działania wskazują, że wsparcie i rozwój turystyki powinny przede wszystkim przyczynić się do wzrostu konkurencyjności gospodarki, a następnie wzrostu aktywności społecznej.

Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2020.

Wzrost konkurencyjności gospodarki. Wzrost aktywności społecznej. Wzrost liczby i jakości powiązań sieciowych.

Znaczenie tego celu jest tym większe, że może i powinien być on realizowany na terenie całego województwa. Potencjał turystyczny regionu będzie budowany zarówno poprzez realizację działań na terenach wiejskich, jak i w miastach.

Część 9.3.3 Intensyfikacja współpracy międzyregionalnej

Współpraca międzyregionalna Warmii i Mazur rozwijać się będzie w czterech kluczowych kierunkach:

- o współpraca z regionami bałtyckimi,
- o z pozostałymi regionami sąsiadującymi z Warmią i Mazurami,
- o z Obwodem Kaliningradzkim,

o z innymi regionami partnerskimi.

Relacje z celami oraz oczekiwane efekty przestrzenne

Znaczenie współpracy międzyregionalnej uwidacznia się w tym, że będzie oddziaływać na wszystkie trzy cele strategiczne, chociaż istota wynika z chęci rozwoju i intensyfikacji głównie powiązań sieciowych.

W części tej strategia podkreśla:

Wspieranie tworzenia sieciowych ponadregionalnych produktów turystycznych w Polsce północnej w oparciu o nadmorskie położenie, ciągłość systemu przyrodniczego, a także wspólne dziedzictwo kulturowe, np. sieci marin dla żeglarstwa i sportów wodnych, szlaki piesze, szlaki rowerowe, połączenia wodne śródlądowe, tematyczne szlaki kulturowe (województwa: pomorskie, zachodniopomorskie, kujawsko-pomorskie, warmińsko-mazurskie).

Kreowanie wszechstronnego rozwoju obszarów leśno-pojeziernych o wyjątkowej wartości w przestrzeni europejskiej, cennych i wrażliwych pod względem przyrodniczym oraz krajobrazowym (województwa: podlaskie, warmińsko-mazurskie, pomorskie, kujawsko-pomorskie i zachodniopomorskie).

Podkreślić należy także elementy edukacyjne realizowane dzięki wdrożeniu projektu, co z kolei wpisuje się w zapisy części **9.2.2 Różnorodna i dostępna edukacja.**

W odróżnieniu od „dostosowania systemu edukacji do potrzeb rynku”, wdrożenie tego celu przyczyni się do realizacji dążeń, ambicji poszczególnych jednostek, które chcą osiągać swoje cele w oderwaniu od trendów gospodarczo-społecznych. Świat nauki, sztuki nie zawsze musi mieć wymierną wartość wyrażoną w pieniądzu, nie wszyscy też chcą się realizować poprzez dochodową działalność. Cel ten zawiera w sobie również działania, które przyczynią się do lepszej dostępności edukacji nie tylko w formach szkolnych i tradycyjnych, ale z wykorzystaniem metody badawczej, doświadczalnej i wykorzystującej nowoczesne techniki.

Północny Szlak Rybacki może sprawić, że kultura związana z rybaństwem i w ogólności z całym regionem zostanie na nowo odczytana, a turystyka nie będzie już jedynym narzędziem kształtowania i ochrony dziedzictwa kulturowego.

Wskazanie powiązań projektu „Północny Szlak Rybacki” ze Strategią rozwoju województwa podlaskiego do roku 2020

W strategii rozwoju województwa podlaskiego wskazano trzy wzajemnie powiązane cele strategiczne, których skuteczną realizacją oparta jest o cele horyzontalne.

Cel strategiczny 1. Konkurencyjna gospodarka;

Cel strategiczny 2. Powiązania krajowe i międzynarodowe;

Cel strategiczny 3. Jakość życia.

Cel horyzontalny: Wysokiej jakości środowisko przyrodnicze podstawą harmonii aktywności człowieka i przyrody;

Cel horyzontalny: Infrastruktura techniczna i teleinformatyczna otwierająca region dla inwestorów, mieszkańców, sąsiadów i turystów.

Przyjęte cele strategiczne zakładają równoległe prowadzenie działań na trzech kierunkach, tak aby zapewnić odpowiednio:

1. Wzrost przedsiębiorczości i konkurencyjności gospodarki;
2. Rozwój krajowych i międzynarodowych powiązań społeczno-gospodarczych regionu,
3. Wzrost jakości życia mieszkańców.

Planowane działania w ramach Północnego Szlaku Rybackiego niewątpliwie przyczyniają się do rozwoju krajowych i międzynarodowych powiązań społeczno- gospodarczych oraz wzrostu jakości życia mieszkańców, a jak podkreślają autorzy strategii działania i postępy w ramach choćby jednego celu będą wzmacniały możliwości osiągnięcia lepszych wyników w ramach pozostałych celów. Jedno z założeń przekrojowych celów strategicznych akcentuje współpracę pomiędzy różnymi podmiotami i instytucjami opartą na wzajemnym zaufaniu. Północny Szlak Rybacki poprzez włączenie do swoich działań przedstawicieli różnych sektorów w tym punkcie także wpisuje się w założenia strategiczne rozwoju województwa podlaskiego. Rozwój przedsiębiorczości w regionie - Cel strategiczny 1, Cel operacyjny 1.1 – to założenie, w które Szlak wpisuje się bezsprzecznie. Niektóre punkty zaznaczone na nim będą związane z przedsiębiorcami, którzy nie zawahali się aby podjąć wyzwanie otworzenia własnej firmy w oparciu o środki pozyskane z PO RYBY 2007-2013. Wskazywanie takich przykładów i promowanie ich, zachęca ludzi do zmiany przekonań, że w takim regionie nic nie da się zrobić i możliwości działania oraz rozwoju są zamknięte. Wpisuje się to w dwa główne kierunki interwencji :

- Promowanie postaw przedsiębiorczych,
- Wspieranie powstawania i rozwoju podmiotów gospodarczych

W celu operacyjnym 1.4 Kapitał społeczny jako katalizator procesów rozwojowych, autorzy strategii podkreślają umiejętność działania w strukturach sieciowych i współpracę. Niezwykle ważnym elementem w dialogu społecznym jest aktywność organizacji pozarządowych a taką niewątpliwie jest LGR.

Działania PSR wpisują się w główne kierunki interwencji tego celu:

- Promowanie wartości i postaw sprzyjających współpracy i aktywności obywatelskiej oraz wspieranie dialogu społecznego,
- Efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego

Cel strategiczny 2 wskazuje na powiązania krajowe i międzynarodowe. Nowatorska sieć relacji jaka powstanie pomiędzy podmiotami z różnych dziedzin w ramach funkcjonowania PSR oraz rola LGR jako koordynatora współpracy zwiększa szanse na rozwój poprzez wymianę dobrych praktyk, wzajemne komunikowanie, i tworzenie kolejnych mniej lub bardziej sformalizowanych powiązań.

Cel operacyjny 2.4 rozwój partnerskiej współpracy międzyregionalnej

Różnorodność regionów włączonych w PSR daje szansę na przepływ wiedzy i dobrych praktyk oraz tworzy formalną, ponadregionalną sieć współpracy, która obejmuje różnorodną tematykę także poza rybacką, przez co wpisuje się w główne kierunki interwencji dla tego celu :

- Tworzenie powiązań formalnych i nieformalnych oraz sieci współpracy
- Rozwój ponadregionalnych produktów i współpraca w zakresie wspólnych problemów